

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
8/2018
24. február 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PRÁVDA OSLOBODZUJE
A GALKOVO ŠPICLOVANIE
Strana 4.

KISKOVO ODVIAZANÉ
ŽÚROVANIE S VRAHMI
Strana 5.

SLOVENSKÁ ZÁSTAVA A KROJE
V OTTAWSKEJ NOTRE-DAME
Strana 6.

PROTI AKEJKOL'VEK TYRANII:
TVRDEJ, MÁKKEJ, BRUSELSKEJ...
Strana 8.

ŠTÁTNIK MILAN HODŽA
- VEĽKÝ MUŽ PRVEJ ČSR
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Nové vedenie Matice slovenskej má za sebou prvých sto dní v riadení tejto národnej ustanovizne. Novozvolený predseda – tridsaťosemročný právnik Marián Gešper, hneď po svojom zvolení prezentoval nové smerovanie Matice slovenskej do budúcnosti. Jedným z jeho hlavných odkazov bolo, aby sa Matica slovenská nezaoberala kontroverznými témami a bola predovšetkým kultúrnou inštitúciou. Tieto slová sa aj plnia. Žiaľ, napriek tomu vplyvné slovenské médiá – po novom tzv. mainstream – stále strieľajú spoza bučkov na Maticu jedovaté strely. Novému vedeniu nenechali ani tradičných sto dní a začali ho napádať cez svoje médiá typu SME a N. Samozrejme, ich objektivita je reálne spochybniteľná a už dávno ich – vzhľadom aj na ich vlastnú štruktúru – nemožno hodnotiť ako nezávislé periodiká. Dlhodobým a hlavným zámerom týchto médií je kritika všetkého, čo je slovenské. A Matica je slovenská, preto musí stále čeliť ich atakom.

Možno takéto články zasmradia, ale neodradia matičiarov, aby naďalej pracovali pre národ a jeho povzbudzovanie. Matičné vedenie sa už stretlo s najvyššími predstaviteľmi katolíckej cirkvi a evanjelickej cirkvi aj s inými cirkvami, s viacerými zástupcami slovenských miest a obcí, so zástupcami protifašistických bojovníkov, s komiškou pre ochranu detí V. Tomanovou a, samozrejme, s ministrom kultúry Marekom Maďaričom. Predseda Marián Gešper navštívil Maticu chorvátsku i srbskú a stretol sa s tamojšími krajanmi. Matica sa usiluje novým spôsobom komunikovať svoju činnosť smerom k verejnosti.

Výbor aktuálne schválil rozpočet na rok 2018 na úrovni výdavkov do dvoch miliónov eur. Financovanie ustanovizne nie je vôbec jednoduché. Širokospektrálna činnosť, mnohé zákonné úlohy, správa o oblasťných strediská a tiež mnohé sociálne ekonomické rozhodnutia vlády zvyšujú výdavky ustanovizne nad možnosti jej reálnych príjmov. Preto je potrebné, aby nové vedenie presvedčilo ministerstvo kultúry o svojej opodstatnenosti a požiadalo aj o zvýšenie účelovej štátnej dotácie.

Maroš SMOLEC

Súčasnú smerovanie Európskej únie už kritizujú aj významní politici Zaslepení nevidia reálnu skutočnosť

Ivan BROŽÍK – Foto: internet; zdroj: al-fanar-media

Paríž sa stáva centrom Európskej politiky. Kým v Berlíne pracne a dlho hľadali podoby novej nemeckej vlády a zaoberali sa viac-menej sami sebou, v hlavnom meste Francúzska sa zdvihol varovný prst nad blízku budúcnosťou Európy. A otvoril oči tým, ktorí odmietajú vidieť skutočnosť. Najnovšia „Parížska výzva“, pod ktorou sú podpisy trinástich konzervatívnych politikov a politológov z desiatich krajín, kritizuje súčasné smerovanie Európskej únie.

A to v otázke názorov a polarizácie imigračnej politiky či v súvislosti s obmedzovaním slobody prejavu vo všetkom, čo sa týka kritiky alebo poukazovania na riziká zjavnej islamizácie starého kontinentu. Výzva nie je nijaký výkrik do „tmy“. Medzi jej signatármi je napríklad Roger Vernon Scruton, anglický filozof, spisovateľ a politológ, známy v Spojenom kráľovstve ako kľúčová postava „Novej pravice“. Scruton prvýkrát prijal konzervatívne názory počas študentskej vzbury v máji 1968 vo Francúzsku.

„Nečakane som sa ocitol na opačnej strane. To, čo som uvidel, bol nedisciplinovaný dav svojvoľných chuligánov zo strednej vrstvy. Keď som sa spýtal priateľov, čo títo chcú dosiahnuť, všetko, čo som sa dozvedel, bola smiešna marxistická hatlanina. Bol som tým znechutený, a preto som sa vrátil k obrane západnej civilizácie proti takýmto udalostiam. Preto som sa stal konzervatívcem. Radšej skúšam veci zachovávať, ako ich ničiť.“

DVE EURÓPY

Konzervatívni politici varujú, že z jednej Európy sa zrazu stali dve. Jedna Európa je, našťastie, ešte stále stelesnením starej civilizácie, no tá druhá predstavuje čoraz autoritatívnejšiu politickú organizáciu. A čoraz viac demagogickú, ak nie až despoticú.

„Je pravda, že väčšina moslimov je umiernená. Napriek tomu by sme

Kto by neobetoval niekoľko stovák dolárov na prevádzachov a nepodstúpil riziko i nebezpečenstvá cesty, na konci ktorej vám sľubujú modré z neba, dom, bezprácný príjem, povolené barbarky a potom aj možnosť príchodu ďalších rodinných príslušníkov, aby sa rodiny migrantov spojili...

nemali aktívne zvyšovať ich podiel v Európe,“ hovorí (pre portál aktualita.sk) riaditeľ Občianskeho inštitútu v Prahe Roman Joch. Podľa neho sa totiž v Európe správajú ako kolonizátori. „Projekt multikulturalizmu zlyhal.“ Nepáči sa mu, že politici, ktorí kritizujú islam a otvorený prístup k utečencom, čelia žalobám. „Ak niekto popiera napríklad holokaust, je to buď blázon, alebo zlý človek. Zakázané by však mali byť len prejavy, ktoré obhajujú alebo navádzajú na zločiny,“ myslí si Joch. Konzervatívci varujú, že politické elity,

čo sa pravidelne schádzajú a potľapkávajú v Bruseli, stratili kontakt s realitou. Sme svedkami úspešného rastu obľúbenosti populistických, nič neriešiacich názorov. Málokto vie na ne reagovať, a ak sa aj niekto nájde, okamžite je „spláchnutý“ vlnou tvrdej kritiky odvolávajúcej sa na všeobjímajúci pojem humanizmus.

RIZIKO NEOMARXIZMU

„Ak sú reakciou reči o bláznoch či fašistoch, populizmus môže získať nebezpečnú, reštriktívnu tvár v podaní

Mussoliniho,“ varuje Roman Joch. Zároveň sa v jednej z odpovedí dotkol aj zaujímavého faktu, a to, že na Slovensku prakticky, až na nejaké vzácne a už dávno umlčané výnimky, neexistuje konzervatívny politik v tom pravom pôvodnom zmysle slova. Výzva je však otvorená ďalším záujemcom, ktorí by pod ňu radi pridali svoj podpis.

KONZERVATÍVNA ALTERNATÍVA

Konzervatívne autority v Paríži poukázali na nebezpečne vzrastajúci vplyv ľavicovo-liberálnych tendencií v Európe. Tvrdia, že práve preto prišli s alternatívou, ktorá je konzervatívna, zodpovedná a zároveň lojálna k západnej civilizácii. „EÚ ako politická inštitúcia nie je totožná s Európon ako civilizáciou. Nechceme Úniu zrušiť, len ju zreformovať.“ To je poslanstvo z Paríža všetkým, ktorí by sa mohli a chceli zamyslieť nad spomínanou výzvou.

Výzvu podpísali európske osobnosti:

Philippe Bénéton (Francúzsko), Rémi Brague (Francúzsko), Chantal Delsol (Francúzsko), Roman Joch (Česko), Lánzi András (Maďarsko), Ryszard Legutko (Poľsko), Pierre Manent (Francúzsko), Janne Haaland Matlary (Nórsko), Dalmacio Negro Pavón (Španielsko), Roger Scruton (Veľká Británia), Robert Spaemann (Nemecko), Bart Jan Spruyt (Holandsko), Matthias Storme (Belgicko)

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Danu BARNOVÚ zo Zemplínskeho múzea v Michalovciach

Moussonove obrazy vábajú milovníkov umenia

• Zemplínske múzeum opatruje najucelenejší súbor diel Theodora Jozefa Moussona (1887 – 1946) na Slovensku. Výsledky umelcovej tvorby sprevádza stály záujem a už viackrát ich prezentovali mnohé kultúrne inštitúcie na Slovensku. Čo to znamená pre vás ako historičku umenia, ktorá má pozostalosť tohto slovenského impresionistu takpovediac v pracovnej náplni?

Významný bol pre nás rok 2011, keď mesto Michalovce vyhlásilo Rok T. J. Moussona. Pri tejto príležitosti vyšla monografia a pripravili sme reprezentatívnu výstavu diel z domácich zbierok i z ďalších slovenských múzeí a galérií. Moussonovu tvorbu prezentovali odvtedy viaceré popredné slovenské galérie a múzeá. Videli ich návštevníci v Stredoslovenskej galérii v Banskej Bystrici, vo Výcho-

doslovenskej galérii v Košiciach, v Galérii Slovenskej sporiteľne a Galérii A. Smoláka, ktoré obe sídlia v Bratislave. T. J. Mousson sa tak stal našim najčastejšie hosťujúcim umelcom v rámci putujúcich výstav.

• Záujem o maliara vrcholil vlnou v roku jeho sto tridsiateho výročia narodenia. Počas rozsiahlej a dlhodobej rekonštrukcie kaštieľa, kde múzeum sídli, boli jeho obrazy stále v pohybe...

Výber z Moussonovej tvorby sme prezentovali vo výstavných sieňach iných inštitúcií. Bezmála pol roka od mája do septembra bolo šesťdesiatpäť olejomalieb, fotografií a predmetov z umelcovej pozostalosti v Andrásyho obrazárni v Krásnohorskom Podhradí. V rámci Hradných dní v auguste sprístupnili usporiadatelia jeho maľby,

akvarelové štúdie a kresby na maďarskom hrade Füzér.

• Časť diel sa dostala aj k reštaurátorovi Štefanovi Kockovi v Banskej Bystrici...

Finančná podpora FPU nám umožnila v roku 2016 uskutočniť prvú etapu zreštaurovania dvadsiatich dvoch obrazov umelca. Vďaka fondu sme vlni dali reštaurovať ďalších tridsať diel a došlo aj na rámovanie vyše päťdesiatich olejomalieb zo zbierok múzea, pričom väčšina bola od Moussona. Jeho dielam, ako aj písomnému a fotografickému materiálu i predmetom z pozostalosti budú po ukončení dlhodobej rekonštrukcie múzea venované reprezentatívne priestory v centrálnej časti bývalého kaštieľa Sztyrayovcov v Michalovciach.

Zhovárať sa Marián ŠIMKULIČ
Foto: autor

V SNN 9/2018
SI PREČITATE

Prvý slovenský guvernér Imrich KARVAŠ sa zaslúžil o silný kurz slovenskej koruny
Spomienky exposlanca Federálneho zhromaždenia Pavla HRIVÍKA na obdobie vzniku štátu
S profesorom histórie Róbertom LETZOM o storočí osudovosti slovenských dejín

Zvrátené myšlienky nachádzajú živnú pôdu tam, kde chýbajú ideály

Okná a okienka technológií skazy

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra Andrej MIŠANEK

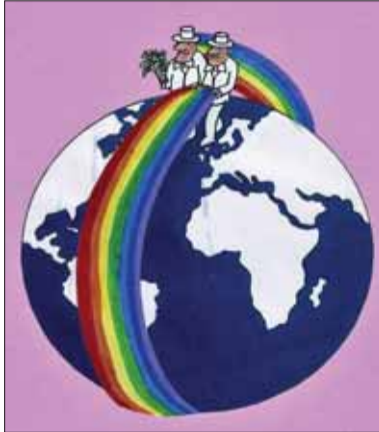
Americký sociológ Joseph Overton opísal technológiu skazy, ktorá po jeho smrti dostala meno Overtonovo okno. Objasňuje ňou, ako boli pre spoločnosť absolútne cudzie myšlienky, vynesené zo smetiska verejného opovrhnutia, oprášené a nakoniec legislatívne ukotvené. Postupná systémová aplikácia je podľa autora efektívna preto, lebo jej pomáha nenápadnosť pôsobenia na spoločnosť, ktorá sa stáva jej obeťou.

Ako príklad by sme mohli uviesť homosexualitu, donedávna klasifikovanú ako diagnózu a v súčasnosti sú homosexuáli a ich subkultúra prijímaní ako rovnocenná forma rodinného života s rodinou tvorenou manželstvom muža a ženy. Tento antropologický nezmýsl ide tak ďaleko, že vytvára vlastnú ideológiu rodovej rovnosti, dnes zasahujúcu do všetkých sfér ľudskej činnosti. Princíp rodovej rovnosti spočíva v tom, že neuznáva biologické rody, rod považuje za sociálny konštrukt. A táto absurdita sa presadzuje inštitucionálne najmä v euroatlantickej populácii prostredníctvom nadnárodných organizácií OSN

a EÚ. Overton tvrdí, že najľahšie sa „okno“, teda akákoľvek scestná myšlienka, posúva v tolerantnej spoločnosti. Čiže v spoločnosti, ktorá nemá nijaké ideály a následkom toho jasné rozdelenie dobra a zla.

KLIMATICKÉ DVIERKA

Na začleňovanie rodovej rovnosti do slovenskej legislatívy bol zriadený samostatný vládny výbor. Ideológia rodovej rovnosti sa dostala aj do Istanbulskeho dohovoru o boji proti násilium na ženách. V polovici januára tohto roka Európsky parlament prijal uznesenie o ženách, rovnosti medzi ženami a mužmi a klima-

tickej spravodlivosti. Zaväzuje Európsku komisiu so zreteľom na

množstvo prijatých vyhlásení, deklarácií a správ, aj na správu Výboru pre práva žien a rodovú rovnosť... A nasleduje množstvo keďže a ako prvé: „Keďže k zmene klímy dochádza na celosvetovej úrovni, ale deštruktívnejší vplyv má na krajiny a spoločenstvá, ktoré sú za globálne otepľovanie najmenej zodpovedné...“ Materiál je siahodhý, takže sa v ňom záujemca ľahko stratí, no niektoré pasáže v ňom vyvolávajú úžas a zdesenie, kam až môžu europoslanci svoju energiu nasmerovať.

Uznesenie, ako sa ďalej uvádza, vzniklo preto, že Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 neobsahuje kategóriu klimatických utečencov. Poslanci Európskeho parlamentu sa teda zaoberali právami ľudí, ktorých môžu postihnúť klimatické zmeny a svojim uznesením im pripravujú podmienky na bezproblémový presun do bezpečných krajín, čím, samozrejme, myslia štáty Európskej únie.

LEGISLATÍVNA STRECHA

Materiál vzbudzuje dojem, že ktosi chce cez agendu klima-

tických zmien vnútiť Európanom utečencov z klímou postihnutých krajín. Takže po utečencoch z vojnou postihnutých štátov prichádza nová kategória migrantov. Europoslanci „vyzývajú Komisiu a členské štáty, aby prispievali ku globálnemu paktu o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii s cieľom zaručovať klimatickú spravodlivosť uznaním zmeny klímy za hnaciu silu migrácie, zabezpečovať prínos založený na ľudských právach a uplatňovať hladisko rodovej rovnosti v rámci celého tohto paktu v súlade s potrebami ľudí vysídlených v dôsledku zmeny klímy“.

MATRIX NA OBZORE

A požadujú „odbornú prípravu zameranú na rodovú rovnosť pre úradníkov EÚ, najmä pre tých, čo sa zaoberajú rozvojovými a klimatickými politikami“. Lebo uznávajú, „že rodová rovnosť je predpokladom trvalo udržateľného rozvoja a efektívneho riadenia klimatických výziev“.

Overtonovo okno umožňuje nahliadnuť do matrixu, ktorý dnes už, žiaľ, zijeme.

Práca na zmeny, počas víkendov a sviatkov bude zaplatená lepšie

Od mája prilepšenia aj v Zákonníku práce

Štefan ZLATOŠ – Foto: internet

Národná rada Slovenskej republiky vyjadrila súhlas s už skôr navrhovanými zmenami Zákonníka práce. Pre zamestnancov môžu znamenať zlepšenie príjmu. Nejde však o skokové zmeny, celý proces bude postupný. Zmeny v Zákonníku práce a v zákone o službách zamestnanosti priniesú zamestnancom vyššie mzdy a väčšiu podporu a ochranu. Poslanci prijali aj pozmeňujúci návrh z parlamentných výborov, vďaka ktorému sa zvýšenie príplatkov za nočnú prácu, sviatkov, ako aj zavedenie príplatkov za víkend dotkne i zamestnancov v štátnej a vo verejnej službe.

Do Zákonníka práce sa zavádza aj inštitút trinásteho a štrnásteho platu, ktorý však bude pre zamestnávateľov dobrovoľný.

TRINÁSTY UŽ V JÚNI

Trináste a štrnásť platy budú oslobodené od daní a odvodov do sumy päťsto eur. Budú však musieť byť aspoň vo výške priemerného mesačného zárobku zamestnanca. Prvýkrát má byť trinásť plat vyplatený v júni a štrnásť plat má byť vyplatený v decembri. Zamestnávateľ ich môže poskytnúť zamestnancovi pri príležitosti obdobia letných dovoleníek

a vianočných sviatkov. Pri nároku na trinásť plat bude musieť zamestnanec splniť podmienku mať odpracované vo firme nepretržite dva roky. Ak ide o pracovníka, ktorý odpracoval štyri roky, v decembri môže dostať štrnásť plat, ale podmienkou bude, aby dostal predtým aj trinásť plat.

„Dnes (14. 2. – pozn. red.) prešiel zákon, ktorý sa v mnohom dotkne života pracujúcich ľudí. Som zástancom toho, aby sme rozvíjali diskusiu o sociálnom zlepšení pracujúcich. Vyzývame opozíciu na konštruktívnu debatu,“ povedal predseda NR SR a predseda SNS Andrej Danko. Pri-

pomenul tiež, že inštitút trinásteho a štrnásteho platu vyspelejšie sociálne systémy už poznajú. „Naša legislatíva bude poznať inštitút trinásteho a štrnásteho platu.“

PRIBUDNÚ PRÍPLATKY

Prvýkrát v histórii sa i štát vzdal cez Sociálnu poisťovňu, zdravotné poisťovne a daň z príjmu svojho príjmu, aby ľudia mali vyššiu čistú mzdu, aby sa podnikateľom oplácalo vyplácať odmenu,“ doplnil k udalosti Andrej Danko.

Príplatky za nočnú prácu sa zvýšia v dvoch etapách a budú závisieť

Od prvého mája sa zmenami Zákonníka práce má dosiahnuť zatraktívnenie viacerých profesií zvýšením zárobkov.

aj od charakteru samotnej práce, teda či ide o všeobecnú, alebo rizikovú prácu. Od prvého mája tohto roka sa pri všeobecnej práci zvýši príplatok na tridsať percent minimálnej mzdy za hodinu a v ďalšom roku na štyridsať percent. Pri rizikovej práci od prvého mája tohto roka stúpne prípla-

tok na tridsaťpäť percent minimálnej mzdy za hodinu a od prvého mája budúceho roka na päťdesiat percent. Rozhodujúce budú kolektívne zmluvy, prípadne individuálne zamestnanecké zmluvy.

ROKOVANIE V TRIPARTITE

Po rokovaní s tripartitou od prvého mája tohto roka stúpne príplatok za prácu v sobotu na dvadsaťpäť percent minimálnej mzdy za hodinu a od budúceho roka na úroveň päťdesiatich percent. Ak pôjde o prácu v nedeľu alebo vo sviatok, potom je suma príplatku v oboch prípadoch dvojnásobná. Od prvého mája tohto roka bude vo výške päťdesiatich percent a od prvého mája budúceho roka má predstavovať sto percent. Aj pri týchto príplatkoch Zákonník práce zdefiniuje výnimky pre firmy, v ktorých sa musí pracovať pravidelne v nedeľu. Parlament tiež súhlasil s tým, že čiastočné oslobodenie trinástych a štrnástych plátov od daní a odvodov sa bude vzťahovať aj na zamestnancov pracujúcich v štátnej a vo verejnej službe.

VŠIMLI SME SI

Zlatý úsmev Naste KUZMINOVEJ.

Vlajková loď biatlonu

„Nepredpokladala som, že mi niekto podá slovenskú vlajku, ale bol to môj veľký sen, aby som raz mohla prebehnúť cieľovou rovinkou mávajúc vlajkou víťaznej krajiny,“ povedala v jednom z mnohých rozhovorov pre médiá po suverénnom víťazstve v pretekoch s hromadným štartom na 12,5 kilometra slovenská reprezentantka v biatlonových disciplínach Anastasia Kuzminová. Do histórie ZOH 2018 v kórejskom Pjongčangu sa zapíše ako jedna z ich najúspešnejších účastníčok, keď najcennejší zlatý kov pridala k už predtým vybojovaným strieborným medailám zo stíhacích aj z vytrvalostných pretekov. So ziskom troch zlatých a troch strieborných olympijských medailí je už teraz svetovou legendou tejto športovej disciplíny a bezkonkurenčne najlepším športovcom i reprezentantom Slovenska. Sibírčanka, ktorá s manželom Danielom, s jej aktuálnym trénerom, má svoj druhý domov v Banskej Bystrici, je tou pravou „vlajkovou loďou“ slovenského športu, a nielen športu. Žiaľ, osamelou... O to viac však vzácnou a výnimočnou. V nesmierne dramatických a dychberúcich pretekoch nechala za sebou svoju veľkú rivalku, obhajkyňu prvenstva zo ZOH 2014 v Soči Bielorusku Dariu Domračevovú aj Nórkou Tíril Echoffovú. Štátna žiariaca víťazka potom viackrát pripomenula svoj ešte nedosiahnutý športový cieľ: „Počas celej kariéry som ešte nikdy nezastrielala štyri čisté položky a dnes som po troch nulách a k tomu štyroch vydarených ranách nechala túto skutočnosť na seba predsa len doľahnúť. Chcela som štyri nuly. Ale tá posledná rana padla tesne pod terčík. Som rada, že som po tej chybe mala dostatočne rýchle lyže na to, aby som si už udržala prvú priečku,“ priniesol Kuzminovej vyznanie Olympijský informačný servis.

Emil SEMANCO
Foto: TASR/AP

Prezídium Matice o väčšej angažovanosti na prospech národnej ustanovizne

Viac zúročiť a využiť osobnostný kapitál

Prvé zasadnutie prezídia Matice slovenskej v novom volebnom období sa uskutočnilo 6. februára 2018 v priestoroch Knižnice slovenskej štátnosti v Bratislave. Prezídium ako poradný orgán predsedu Matice slovenskej je zriadený na riešenie osobitných otázok smerovania a činnosti Matice slovenskej. Jeho členmi sú významné osobnosti slovenského spoločenského, vedeckého a kultúrneho života a na svojom prvom zasadnutí sa stretli takmer všetci. Novým členom prezídia MS sa stal profesor Jaroslav Chovanec, ktorého predseda Matice slovenskej Marián Gešper v ten deň aj vymenoval. Predsedom zostal Miroslav Holečko, podpredsedom rovnako Peter Kozolka a tajomníkom Peter Mulík.

Oproti minulým rokom, keď prezídium fungovalo naozaj len ako poradný orgán a nevímalo sa ako aktívna zložka Matice slovenskej, by mala nastať zmena. Takýto názor vyjadril aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper i členovia samotného prezídia, medzi nimi aj emeritný generálny biskup ECAV Július Filo. Rovnako novovymenovaný člen Jaroslav Chovanec vyjadril potrebu vytvárať priestor a podmienky na väčšiu angažovanosť v prospech Matice. Obaja zdôraznili, že prezídium Matice slovenskej by nemalo byť len statickým poradným orgánom, ale malo by sa aktívnejšie zapojiť do činnosti ustanovizne i vo vzťahu k členskej základni, aby bolo známe aj medzi radovými členmi Matice. Aktivizačné príhovory vyústili do jedomyseľného záveru, že členovia prezídia MS by mali aktívnejšie vstupovať do činnosti Matice slovenskej. Nejde však len o činnosť ako takú, ale prezídium by malo navrhovať a spolupôsobiť pri tvorbe vízie a tiež smerovania Matice slovenskej a tiež spolupracovať s jej výkonným vedením na jej jednotlivých aktivitách. Do týchto iniciatív by

sa mali zapojiť aj spisovatelia, tak ako to bolo v minulosti.

ČO INÍ NEPIŠU

V priestoroch Knižnice slovenskej štátnosti v Bratislave sa začiatkom februára zišli členovia prezídia Matice slovenskej naparadespredsedom MS M. GEŠPEROM (vpravo) o aktivizácii a využití potenciálu tohto orgánu.

Členovia prezídia MS by v súlade s praxou v minulosti tiež mali získať

širšie možnosti realizovania sa na prospech Matice slovenskej. Pôjde napríklad o oblasť vedy, kde môžu vďaka svojmu profesionálnemu renomé, kariére a povesti pomôcť Matici v oživení vedy a spoločenskej prestíže, aká jej historicky patrí.

Počas diskusie sa hovorilo i o definovaní kompetencií prezídia v stanovách Matice slovenskej. Tie by sa úpravou stanov mali posilniť na prospech tohto matičného orgánu.

Na záver predsedu Matice slovenskej Marián Gešper navrhol, aby sa členom prezídia MS zaslali na pripomienkovanie programové a ideové materiály Matice slovenskej, s čím prezídium súhlasilo. Týmto stretnutím sa vlastne odštartovalo nové pôsobenie tohto poradného matičného orgánu v tomto funkčnom období. Vďaka jeho konštruktívnej, pracovnej atmosfére sa vytvorila také návrhy na úpravu stanov, ktoré budú v skutočnosti nielen na prospech prezídia MS, ale najmä Matice slovenskej.

Text a foto: Peter SCHVANTNER

Levy prichádzajú... aj odchádzajú

Eva ZELENAYOVÁ

V nedeľu ešte obhajoval svoju stranu OĽaNO, v pondelok sa prihlásil do KDH, v stredu sa stal jeho členom a vo štvrtok už hovoril o úmysle kandidovať na post predsedu na najbližšom sneme KDH v marci tohto roka... Dá sa povedať – skvele zmanažovaná predvolebná kampaň. Nemôže totiž minúť žiadneho člena hnutia. Súčasný predseda KDH Alojz Hlina môže len závidieť. Je teda Richard Vašečka autentickjší kresťan než Alojz Hlina alebo len lepší manažér?

Predstavitelia KDH priam vierolomne pripomínajú, že ich hnutie je nositeľom kresťanských a demokratických hodnôt. Azda najväčší obhajca politiky KDH Vladimír Palko dokonca o tom napísal knižku *Levy prichádzajú*. V nej zo svojho pohľadu priblížil najmä obdobie činnosti Jána

Čarnogurského, ktorého je nekritickým obdivovateľom. Vyjadril sa o ňom, že považoval za neprijateľné pasívne prijímanie vzostupu sekulárnej kultúry. Ale v praktickej politike robil práve opačné kroky. Inak by v marci v roku 1994 nemohlo KDH vytvoriť dočasnú vládu so stranou SDL, v ktorej dostali postkomunisti šesť ministerských postov. A v roku 1998 KDH opäť vstúpilo do koalície s ideologicky nekonzistentnými stranami. Nielen s ľavicovými, ale aj s liberálmi. Pritom práve Čarnogurský bol verbálne tvrdým odporcom liberalizmu. Prečo bolo pre KDH neprijateľné spojiť sa s HZDS, ktoré svoju politiku budovalo na národnom, kresťanskom a sociálnom princípe? Navyše obidva subjekty sa v Európskom parlamente hlásili k ľudovcom. Lenže KDH si práve k politickej strane,

ktorá mu bola ideologicky najbližšie, nikdy nenašlo cestu a ani v Európskom parlamente neumožnilo HZDS vstúpiť do ľudovej platformy. Čo rozdeľovalo obidva subjekty? Národný princíp? O tom ani dnes Vašečka nehovorí. Tvrdí len,

KOMENTÁR

že KDH prestáva byť kresťanským aj demokratickým hnutím a on to chce zmeniť.

Tvrdenie Vašečku, že jeho voľbou bude mať KDH zastúpenie v parlamente už v tomto volebnom období a nemusí čakať do roku 2020, je opovržlivé. Občania dlhodobo poukazujú na fakt, že poslanci sa dostávajú do parlamentu na chrbtoch strán, od ktorých, len čo prekročia prah NR SR odchádzajú a správajú sa ako autonómne osobnosti.

V súčasnosti sa týmto spôsobom dostali do parlamentu strana Progresívne Slovensko (cez Martina Poliačika) a Spolu (cez Miroslava Beblavého). Takže odídení poslanci, zaradení do nových strán, zrejme budú využívať parlamentnú pôdu na prospech svojich nových strán, ako to naznačil Vašečka. Problémom je, že neprešli voľbami. Ide o protiústavný stav, ale nikto sa tým zatiaľ nezaobrá.

Je pravda, že s Alojzom Hlinom, mimochodom tiež prišiel do KDH z OĽaNO, sa nestotožnila veľká časť členskej základne. Ale treba vidieť, že KDH nemá dôveru kresťansky založených voličov už od svojho vzniku. „Premýšľať viac krokov dopredu bolo trvalou Čarnogurského metódou,“ tvrdí Palko. Prečo teda nedokázal pritiahnúť viac kresťanov k svojej politike? Žeby preto, že svoju víziu o samostatnej hviezdike a stoličke pre Slovensko nedokázal zrealizovať? A želaný vôbec slovenskú zvrchovanosť, keď proti nej v parlamente hlasoval? Keď nehlasoval proti zániku federácie? Voliči mu to dávali jasne najavo. KDH sa potácalo pod desaťpercentnou hranicou preferencií aj po nástupe jeho nasledovníkov – Pavla Hru-

šovského a Jána Figeľa, ktorý dokonca dostal hnutie mimo parlamentnej pôdy.

Robert Fico dokázal ľavicu integrovať na silné zoskupenie. Pred ním len Vladimír Mečiar vytvoril podobne silný subjekt, ale na opačnej strane politického spektra. Smer je sociálny a internacionálny, HZDS bolo sociálne, národné a kresťanské. Takýto subjekt v súčasnom politickom spektre chýba. Vašečka si to uvedomuje a dúfa, že bude úspešný. Chce hnutie dostať nielen do parlamentu, ale aj do vlády. Pritom sa vyhraňuje voči Smeru, čím dáva signál, že KDH pod jeho vedením je ochotné vstúpiť do koalície len s liberálmi.

Potrebuje KDH Vašečku, alebo Slovensko potrebuje novú národnú kresťansko-demokratickú stranu? KDH dosiaľ funguje ako strana bez rešpektovania národného princípu. Od svojho vzniku až dodnes je naviazaná na nemeckú Kresťansko-demokratickú úniu (CDU), aj keď jej politika je najmä v súvislosti s migračnou krízou veľmi kontroverzná. Ani Vašečka nesľubuje zmenu. Hlina alebo Vašečka? Slovenské poredadlo na to hovorí: Čert ako diabol.

Veda nie je abstraktná téma

Ivan BROŽÍK

Veda, vedomosti a poznanie sú príliš konkrétne merateľné, ich nedostatok alebo slabá úroveň sú zas príliš viditeľné. A existenčne citelné pre každého, kto v našej spoločnosti dlhodobo žije. Slovenský vládny kabinet má na svojej internetovej stránke okrem iných aj túto proklamáciu: „Vláda považuje formovanie vedomostnej spoločnosti za svoju prioritu, pretože len takáto spoločnosť je predpokladom demokratického rozvoja, vedecko-technologického pokroku, hospodárskeho rastu a sociálneho zabezpečenia, zamestnanosti a rastu. Z uvedeného dôvodu bude podporovať vzdelávanie, vedecko-výskumné, informačné a inovačné aktivity škôl, pracovísk SAV, súkromných a firemných vývojových pracovísk či podnikateľských subjektov s väzbou na verejné a súkromné zdroje.“ To je politický zámer a verme že aj cieľ.

Naplnenie tohto zámeru však stále kdesi hapruje. A dá sa to ľahko dokázať nasledujúcou otázkou. Akú úroveň poznania možno očakávať od dospievajúcich a dospelých ľudí na Slovensku, ak takmer celá štvrtina z nich má vo veku pätnásť rokov prob-

POZNÁMKA

lém s čítaním? A tu nejde o čítanie s porozumením, ale o schopnosť čítať ako takú. Na porovnanie, v tom istom čase, keď sa robil tento prieskum u nás (naposledy v roku 2016), v štátoch Európskej únie bola priemerná situácia o šesť percentuálnych bodov lepšia.

Existuje aj taký pojem, ako „produktívna vedomosť“. Nie je to nič iné ako základný prvok ekonomiky. Dá sa to však vnímať aj ako predpoklad spokojnej spoločnosti. Ak sú vedomosti produktívne, vytvárajú hodnoty a ak

má spoločnosť dostatok materiálnych, ale aj duchovných hodnôt, určite to vplýva na jej celkovú kondíciu.

A mali by sme sa pristiaviť aj pri takpovediac (časovo) ešte horúcej informácii, v ktorej vedci a vedkyne z celého Slovenska poukazujú na kritický až likvidačný stav humanitných vied. Ich cieľom je prostredníctvom verejného vyhlásenia otvoriť diskusiu a vytvoriť širšiu bázu vzájomnej solidarity medzi rôznymi akademickými a univerzitnými pracoviskami. Vedci Slovenska verejne pripomínajú podcenenie investícií do vedy a výskumu už na úrovni štátneho rozpočtu. Finančné do tejto našej veľmi dôležitej sféry verejného života, ak nie priam strategickú, za rok 2016 opätovne dosiahli päťročné minimum. Kým členské štáty EÚ v roku 2016 vyčlenili na vedu v priemere 2,03 percenta HDP, na Slovensku to bolo len 0,79 percenta.

„Obchádzanie či spoločenské podhodnotenie oblasti humanitných vied a narastajúca byrokratizácia sa následne premietajú do nezmyselných administratívnych hodnotení, meniacich sa kategorizácií či nekritického zvýznamňovania publikácií v istých druhoch výstupov,“ tvrdia vo vyhlásení na podporu vzdelania na Slovensku naši vedci.

Dobrou správou v tejto mizérii je nespochybniteľná skutočnosť, že ministerstvo školstva vzalo túto výzvu ako podnet a bude sa ňou zaoberať – ubezpečilo tak vo svojom tlačovom vyhlásení. Určite sa téma dostane na pracovný stôl pracovnej skupiny pre vedu a výskum, vytvorenej s cieľom prípravy Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania, ktorej prvé pracovné stretnutie sa už uskutočnilo.

Mimochodom, na verejnosť sa dostala aj informácia, že viac ako osemdesiat percent študentov stredných škôl bude maturovať z anglického jazyka. Jeho znalosť sa tak vlastne u nás stáva nepovinnou povinnosťou. Pritom akoby nikto nepočul varovné hlasy o tom, že na Slovensku už je kritický nedostatok trébars nemčinárov. A tých tiež vitálne potrebujeme...

AKO BOLO, ČO BOLO

„Vieš, kto sú najmenší trpaslíci na svete?“ opýtala sa ma cez mail spolužiačka zo strednej školy Ditka a hneď nadviedla odpoveď: „Bratislavčania: napadnú dva centimetre snehu a už ho majú po krk.“ V Bratislave zúrila snehová kalamita a ja som si spomenul na pondelok 12. januára pred tridsiatimi rokmi, keď z nedele na pondelok zabalila snehová perina všetko. Pod ňou na niektorých miestach zmizli autá stojace na okrajoch ulíc. Metrové záveje prehradili chodníky a niekde aj ulice. Električkové koľajnice zmizli. Doprava prestala existovať. Z Petržalky sa vinul had ľudí, ktorí sa chceli dostať do školy alebo do práce. Po Starom moste si vyšliapali cestu do mesta. V Bratislave vtedy namerali šesťdesiatdemcentimetrovú vrstvu snehu. Pri Dunaji sa zrovnal s betónovými ochrannými bariérami. Preborilo sa niekoľko striech, z ktorých nezhodili sneh.

Odborníci tvrdili, že to spôsobil mrazivý arktický vzduch, ktorý prúdil od severného Uralu

a Novej Zeme. Ten sa v Stredomorí zrazil s vlhkým teplým vzduchom, čo vyvolalo veľkú tlakovú níž. Na niektorých miestach vtedajšieho západoslovenského kraja namerali šesťdesiat až sedemdesiat centimetrov snehu.

O bratislavských trpaslíkoch

Peter VALO

Miestami sa vytvorili aj vyše dvojmetrové záveje. Niektoré obce, ba dokonca mestá sa ocitli v izolácii. V zle vykurovaných vlakoch, ktoré ostali trčať na trati, uviazli tisíce cestujúcich. V školách vyhlásili mimoriadne prázdniny. Do obchodov s potravinami meškala dodávka chleba a pečiva. Pluhy namontované na nákladných autách vytlačili pri sprejzadzňovaní ulíc sneh na strany, kde celkom zavalili zaparkované autá. Ak si niekto chcel svojho motorového tátoša odšo-

férovať na iné miesto, musel si ho najprv vydolovať z tvrdného snehového závalu.

Magistrát vyhlásil krízový stav. Namiesto električiek nasadili autobusy, ktoré nepatrili dopravnému podniku. Prekla-

maže padať sneh, museli vyjsť do ulíc. Celomestský posyp začali o druhej ráno, ďalší bol potrebný o piatej. Vietor totiž na odhrnuté cesty opäť navial sneh, posypová soľ na nich nedržala. V okolí železničnej stanice sa

oveľa viac ako v roku 1987. Prioritne sa čistia chodníky pri nemocniciach a školách. Odzneli výzvy, aby ľudia necestovali do Bratislavy autom. Magistrát vyzval Dopravný podnik mesta Bratislavy, aby revízori nepokutovali ľudí, ak pre meškanie dopravných prostriedkov majú neplatné cestovné lístky.

Firma, s ktorou mesto uzatvorilo zmluvu a platí jej za každý deň dvanásťtisíc eur, ukázala obyvateľom hlavného mesta, ako sa celý rok pripravuje na odstraňovanie snehu. Keď som dopísal tieto riadky, ozvala sa mi opäť spolužiačka Ditka. Jej správa sadla na koniec mojej causerie ako zadok na šerbel: „V čase, keď americká raketa Falcon Heavy dokázala vypraviť do kozmu auto, nedokázal bratislavský primátor Ivo Nesrovnal dopraviť trolejbus na Kolibu.“ Magistrát zvažoval, či nevyhlásiť druhý kalamičný stupeň, lebo napadlo štyri až desať centimetrov snehu. Nevie si predstaviť, čo by vyhlasovali, keby nám nakydalo snehu ako pred tridsiatimi rokmi. Je jasné, že aj pre budovanie kapitalizmu ostávajú najväčším nepriateľom jar, leto, jeseň a najmä zima.

TAKŽE TAK

Je to jasné: „Poznáte pravdu a pravda vás oslobodí“ (evanjelista Ján). Dnes nás však pravda neoslobodzuje, lebo plače pri dverách mediálnych palácov, aj pri našich dverách. „Paláce“ nám pchajú do hláv kaleráby a možno si želajú, aby nám v nich od prázdnoty dunelo. To, čo tradične počúvame, čítame, vidíme, to už je polopravda či propaganda. To je Goebbels, Informbyro..., to je manipulácia. Oplyvňovanie verejnej mienky. Vymývanie mozgov.

Pravda oslobodzuje

A je to všade. V reklame, v politických kampaniach, vo vyhláseniach a na brífingoch politikov, v prekrúcaní pomenovania vecí a udalostí, v kampaniach na zmenu osvedčeného životného štýlu a podporu projektu typu LGBTI, gender..., pomaly aj v chladničke. Všetko je zámerne domotané, ešte aj slovo „propaganda“ sa schováva za pojem „presvedčovací komunikácia“. Odporúčajú diabológ, ale druhú stranu neprizvú, rovnako ako neprizval Kiska zakladateľov štátu pred dvadsiatich rokoch na rozdávanie novoročných radov. Do neba vynášajú „politickú korektnosť“ a informácie prechádzajú cez triedičku: jedna sa vyberú a iné sa vypustia, dá sa im „primerané“ poradie. Chaos na uliciach západných veľkomiest, spôsobený „vítanými“ moslimami, v televízii nedajú, ale útok na moslimskú mešitu v Londýne pitvú od rána do večera. Spirála mlčanica je rovnaká ohavnosť ako zverejňovanie neoverených a nepravdivých informácií. Propaganda sa zvykne prezentovať ako jednoznačná pravda, ktorú nechápu len „hlupáci“ (sem si dosadte meno príslušnej strany či hnutia), akákoľvek iná myšlienka je prejav nekultúrnosti, agresie, extrémizmu... O nálepky nie je núdza.

Prostriedkov manipulácie je čoraz viac, zámerne obvinenie a narušenie dôveryhodnosti, invetivy a prezývky, ktoré dá novinár politikovi, a tak natrvalo deformuje mysle poslucháčov či divákov – veď stačí vysypať perie z vaničky a naspäť ho už nikdy nedostanete. Titulky článkov, výber respondentov do rôznych „prieskumov“, kladenie sugestívnych otázok, efekt tretej osoby – ak niekto tretí opisuje výbuch elektrárne či pád lietadla ako očitý svedok, veríte mu väčšmi ako redaktorovi, „ktorý tam nebol“. A svedok tam naozaj bol? Čo s tým? Údajne nikde na svete neexistuje úplná nezávislosť masmédií, tá je buď dostatočná (to je v škole štvorka), alebo nedostatočná (päťka). Teória hovorí, že cestou k pravde sú kódexy či príručky pre novinárov. Bla, bla, bla...

Najhoršie by bolo podľahnúť skepse, prestať čítať, počúvať, pozerať, písať. Nechcime v hlavách kaleráby, ale ani duniacu prázdnotu. Naopak, čítajme, počúvajme a pozerať viac, všetko, čo ešte môžeme. Pravdu nájdeme v spleti informácií vrátane alternatívnych – a ona nás oslobodí.

(rs)

S Milotou TORŇOŠOVOU, riaditeľkou knižnice L. Štúra vo Zvolene

S čítaním sa musí začať v rodine

Zhováral sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Krajská knižnica vo Zvolene má bohatú históriu. Prvú knižnicu tu spomínajú pramene už v roku 1837, ale prvú mestskú verejnú knižnicu zriadilo mesto Zvolen až v roku 1922. Z mestskej knižnice sa 26. februára 1952 stala Okresná ľudová knižnica. Krajskú pôsobnosť prevzala v roku 1986. V roku 1994 sa do názvu pričlenilo meno Ľudovíta Štúra. Od roku 2002 je v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja a okrem poskytovania knižnično-informačných služieb plní aj funkciu metodického centra pre regionálne knižnice kraja. Knižnica sa od jej vzniku často sťahovala. Do súčasného sídla v bývalom Remeselníckom dome prišla v roku 1985 a tu sídli dodnes.

• Zdalo by sa, že knižnica je inštitúciou pre strednú a staršiu generáciu a mladá a najmladšia generácia sa už orientuje viac na moderné elektronické médiá. Ako je to vo Zvolene?

Služby knižnice využívajú všetky vekové kategórie používateľov, ale je pravda, že mladá generácia má o knihy a čítanie stále menší záujem. Tento negatívny trend zaznamenávajú všetky knižnice na Slovensku. Mládež jednoznačne inklinuje k elektronickým médiám. Táto generácia je technicky veľmi zdatná, vyžaduje najmodernejšie technológie, má silnú väzbu na web, sociálne médiá, aplikácie, youtube..., všetko chce mať vo svojom mobile. Preferuje rýchle a ľahko dostupné informácie z internetu. Veľa času trávi online, čítanie kníh oproti takému využívaniu voľného času pôsobí dosť nudne a zaberá veľa času. Situácia s čítaním mladých ľudí je kritická, svedčia o tom výsledky viacerých medzinárodných testov, v ktorých sa Slováci umiestňujú hlboko pod priemerom ostatných krajín. Knižníci už niekoľko rokov analyzujú problém a hľadajú odpovede na otázku, prečo je situácia s čítaním mladých taká zlá. Asi musíme spoločne zaoberať o jej príčiny, zlepšiť s ňou kontakty cez ich obľúbené virtuálne prostredie a knihu ponúkať novými formami tak, aby sa čítanie stalo pre nich opäť atraktívne.

• Pokiaľ som si pozrel výpočet vašich aktivít, ktoré KKLŠ na svojej pôde ponúka, zaujal ma jeden s názvom Deti, hurá do čítania. Vychováte si knižničný dorast? Môžete nám túto akciu priblížiť?

Projekt Deti, hurá do čítania je jeden z tých, ktorými sa usilujeme

Riaditeľka Krajskej knižnice Ľudovíta Štúra vo Zvolene Milota TORŇOŠOVÁ tiež hľadá prístup, ako priláhať deti ku klasickej knihe.

zvrátiť nepriaznivú situáciu v čítaní. Vďaka podpore Fondu na podporu umenia – hlavného partnera projektu, sa podarilo pripraviť pre deti desiatky stretnutí so slovenskými autormi a s ilustrátormi literatúry pre deti. Osobné stretnutia so spisovateľmi a s ilustrátormi sú pre deti pozitívnu motiváciu a zlepšujú ich záujem o knihy. Neboli to len klasické besedy, deti okrem diskutovania mohli v ilustračných tvorivých dielňach nakresliť vlastných rozprávkových hrdinov. Do projektu sme zapojili žiakov celého regiónu. Vo Zvolene sa mohli stretnúť s Gabrielou Futovou, Jánom Uličianskym, Petrou Nagyovou-Džerengovou, Martou Hlušikovou, manželmi Liptákovcami, Miroslavom Regitkom a mnohými ďalšími autormi a ilustrátormi detských kníh. Výtvarné práce z tvorivých dielní vystavila knižnica vo svojich priestoroch, sú prístupné širokej verejnosti. Deti, hurá do čítania bol úspešný projekt, mal veľa pozitívnych ohlasov,

určite v takýchto aktivitách budeme pokračovať.

• Ďalšou, aj pre širšiu verejnosť známou akciou je Štúrovo pero, celoslovenská novinárska súťaž stredoškôľakov a vysokoškôľakov. Minulý rok vo vašej knižnici prebehol už XXIII. ročník tejto súťaže. Ako to vyzerá s novinárskymi nádejami na Slovensku?

Štúrovo pero je celoslovenská súťaž pre stredoškolské a vysokoškolské časopisy, elektronické magazíny a novinárske príspevky jednotlivcov. O súťaž je stále veľký záujem, súťaž v nej viac ako stovka školských časopisov a rovnaký počet novinárov jednotlivcov. Každoročne sa na vyhodnotení súťaže zúčastní viac ako dvesto študentov. Sú to ambiciózni mladí ľudia, cieľavedomí, pracovití, rozhladení, zdravo zvedaví, idú za svojimi cieľmi, chcú meniť svet – všetko atribúty dobrého novinára. Myslím si, že o mladých novinárskych nástupníkov nebude núdza.

MEDZI NAMI

Hovorí Radičová Galkovi: „Počúvaj...“ A Galko jej skočí do reči: „Už som počul!“ V roku 2011 takto reagovali niektoré rádiá na megaškandál s odpočúvaním ľudí vojenským spravodajstvom, ktoré patrí pod Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. Nebolo novin, ktoré by o tom nepísali či nepriniesli karikatúry vtedajšieho ministra obrany s jeho nadnormálne veľkým uchom, symbolizujúcim odpočúvanie v štýle orwelovského „veľkého brata.“

Odpočúvanie nie je v tajných službách ničím zvláštnym, ale také masívne a účelové odpočúvanie ako za Galkovho ministrovania bol bezprecedentný prípad zneužívania služieb vojenského obranného spravodajstva. Premiérka Iveta Radičová bola šokovaná a po zverejnení škandálu ministra svojho kabinetu odvolala bez váhania. Podľa polície spravodajcovia odpočúvali novinárov denníka Pravda, Galkovu sekretárku, riaditeľku televízie TA 3, bývalých spravodajských dôstojníkov, zamestnancov ministerstva obrany a hospodárstva, a dokonca aj vodiča kamiónu, ktorý išiel náhodou za autom pána ministra obrany. Obžaloba uvádzala, že dôvodom tajného monitorovania tohto človeka boli jeho názory na stranu Sloboda a solidarita.

V súvislosti s odpočúvacím škandálom vypovedal o päť rokov neskôr na verejnom súdnom pojednávaní exminister hospodárstva za SaS Juraj Miškov, že Galko priniesol do bratislavskej stranickej centrály rukou napísaný zoznam odpočúvaných osôb, čo sa dalo hodnotiť ako

siedmich rokov z politiky vyšumela. Lenže vyšetrovanie piatich obvinených spravodajských dôstojníkov a svedkov udalostí prinieslo ďalšie fakty, ktoré poukazujú na to, že Galko nebol iba nevinnou súčasťou tejto hry. Na základe informácií, ktoré prenikli nedávno na verejnosť,

Ušiská exministra Galka

Ľudovít ŠTEVKO

tretný čin zneužitia tajných informácií zo strany verejného činiteľa. Zaujímavá bola aj ďalšia výpoveď pod prisahou z úst exministra hospodárstva: „Richard Sulík povedal Galkovi, nech urobí zoznam ľudí, kde sa dá očakávať nejaký prúser vzhľadom na odposluchy. On prišiel s menným zoznamom. Ja som si ten zoznam čítal, dve mená mi niečo hovorili, jedno z tých mien bola zamestnankyňa ministerstva hospodárstva, teda moja podriadená.“ Galko sa vzápätí v médiách bránil osočovaním svedka, svojho bývalého kolegu: „Pán Miškov si vymýšľa a robí takzvané užitočného idiota pre smerákov.“

Zdalo by sa, že kauza škandálneho odpočúvania ľudí vojenským obranným spravodajstvom spred

poslanci vládnej koalície navrhli zvolať mimoriadnu schôdzu parlamentu na tému zneužívania vojenskej tajnej služby politickou stranou SaS. Reakcia dotknutej strany nedala na seba dlho čakať. Pred novinárov predstavil takmer celý poslanecký klub SaS, okrem europoslancov a šéfa strany Richarda Sulíka, aby bránil ako zvyčajne útokom svojho „ukriveného“ člena. Poslankyňa Remišová nasadila do kamery trpiteľský výraz, akoby sa kauza kolegu poslancu bytostne dotýkala jej cti, a ďalšie dve bojovo nabudené dámy Blahová a Ďuriš Nicholsonová sa vehementne pustili do Roberta Fica a strany Smer ako pôvodcov ďalšieho rozmazávania nedoriešeného a súdne neukončeného prípadu.

• Z pestrej ponuky podujatí, ktoré organizujete, je môjmu srdcu najbližší Literárny Zvolen, na ktorom som bol viackrát či už ako zástupca spoluorganizátora alebo lektor. Táto literárna súťaž pre mladých autorov sa zaradila medzi nemnoho rešpektovaných literárnych podujatí na Slovensku. Ste hrdí na takpovediac svoje „dieťa“?

Literárny Zvolen je naše „adoptované dieťa“. Samostatnú organizáciu súťaže, jej slávnostné vyhodnotenie sme prevzali v deväťdesiatych rokoch minulého storočia. Vyhodnotenie súťaže sa vždy konalo v knižnici, takže to nebol až taký problém, keďže citové väzby už boli vytvorené. Sme na súťaž hrdí, lebo aj napriek veľkému počtu literárnych súťaží na Slovensku Literárny Zvolen patrí k tým uznávaným svojou úrovňou a kvalitou.

• Pred sebou máme rok 2018. Čo zaujímavé chystá pre svojich návštevníkov, ale aj pre ľudí z celého Slovenska KKLŠ?

V roku 2018 ponúkame pre verejnosť veľa zaujímavých kultúrnych a vzdelávacích podujatí. Stretnutia so spisovateľmi, prednášky o zdravom životnom štýle, stretnutia milovníkov opery, čitateľského klubu, besedy, súťaže, tvorivé dielne a pod. Spolu s deťmi opäť oslavíme medzinárodný deň detskej knihy počas Noci s Andersenom, zapojíme deti do čitateľského maratónu Čítajme si. Budeme čítať aj počas kampane Celé Slovensko číta deťom. Na veľkého slovenského rozprávkaru Pavla Dobšinského si zaspomíname počas Dní ľudovej rozprávky. Pripravujeme dvadsiaty štvrtý ročník Štúrovho pera; v máji v spolupráci s Heurékou – súkromným centrom voľného času, pripravujeme šiesty ročník medzinárodnej Konferencie pre mladých. Pre knihovníkov sa uskutoční celoslovenský seminár pre školské knižnice. Pripravujeme aj vzdelávanie pre verejné knižnice Vzdelaní knihovníci – spokojní používatelia. V októbri sa uskutoční vyhodnotenie dvadsiateho šiesteho ročníka Literárneho Zvolena, v decembri vyhodnotenie regionálnej súťaže Prečo mám rád slovenčinu – prečo mám rád Slovensko. Pripravujeme aj projekty pre mladú generáciu, zábavné vzdelávanie Improvizuj!, literárne podvečery a mnohé ďalšie aktivity.

Ďalšie príbehy o odpočúvaní a bezpečnostnom riziku, aké podľa predsedu vlády predstavuje Sulíkova strana, sa zrejme dozvieme na marcovom zasadnutí slovenského parlamentu. Dovtedy však nebude pokoj zbrani. Nekoronovaný vodca opozície a sebedovomý šéf strany SaS Richard Sulík sa v rozhovore s Monikou Tódovou z Denníka N o kauze svojho podpredsedu Galka ani nezmiel, napokon takú otázku od známej informatorky z Lipšicovho stáda ani nedostal. Hovoril skôr o svojom presvedčení, že v nasledujúcich voľbách porazí svojho úhlavného nepriateľa Smer-SD a istotne v roku 2020 bude kandidovať na premiéra pokojne aj z Bruselu alebo zo Štrasburgu.

V krízovkárskom slovníku sa chorobná túžba po moci označuje nepresne ako megalomania. Sulík na rozdiel od svojej poslankyne Lucie Ďuriš Nicholsonovej nechce byť prezidentom, lebo prezident nemá moc, lebo, ak nerátame medzi jeho právomoci moc nad vlastnými zamestnancami, skoro nad ničím nevládne. Sulík má už dlho inú utkvélú predstavu o svojom pôsobení v politike. Európsky parlament je pre neho iba dočasný biznis – prechodný stav. On chce byť premiérom, a keď mu bude prekážať v ceste za vytýčeným cieľom taký Galko, pokojne ho môže hodiť cez palubu. Jeho dámy za ním stoja ako jeden muž.

Hríbova medvedia služba „najlepšiemu prezidentovi, akého sme kedy mali“

Stretnutie prezidenta s násilníkmi

Ludovít ŠTEVKO – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Za takmer štyri roky nastavil Andrej Kiska latku veľmi vysoko, píše sa v exkluzívnom článku Denníka N. Nuž, ak je porušovanie ústavy, daňové škandály a nedávny spoločenský večierok s vrahmi v Hríbovej klubovni meradlom výšky prezidentskej latky, potom je to s morálkou samotnej hlavy štátu a jeho fanklubu veľmi zlé. Nevedno, akého prešľapu či priam zvrhlosti by sa musel ešte Kiska dopustiť, aby si to všimla politická opozícia a s ňou spriaznené médiá hlavného prúdu.

Správa o pochybnej párty, na ktorej boli okrem Kisku osobitne vítanými hosťami aj právoplatne odsúdení vrahovia znásilnenej a beštiálne usmrtenej študentky Ľudmily Cernovej, sa určite obtrela aj o uši mediálnych pochlebovačov prezidenta, ale ako to už v prísliviach a porekadlách napísal Adolf Peter Zátorecký „jedným uchom dnu a druhým von“. Organizátor podujatia – šéfredaktor časopisu „týždeň Štefan Hríb, urobil „svojmu prezidentovi“ medvediu službu – dal ho nepremyslene dohromady s vrahmi. Možno si to terajší nájomca Grassalkovičova paláca neuvedomil, tak ako si naivní ľudia neuvedomujú svoje konanie a spôsobenú hanbu. Možno to bola zo strany imidžmejkrov z prezidentskej kancelárie chyba komunikácie medzi nimi a kamarátom Hríbom alebo arrogantné ignorovanie faktu, že medzi prominentmi v Hríbovej „sieni slávy“ sa ocitnú vedľa seba prezident Slovenskej republiky a Stano Dúbravický, odsúdený na dvanásť rokov za vraždu, aj jeho priateľ František Čerman, odsúdený na jedenásť rokov ako spoluvinník vraždy.

■ OBLUDNÝ ZLOČIN

Otvorenie Hríbovho klubu Pod lampou s kontroverznou účasťou dvoch páchatelov vraždy Cernovej a prezidenta Kisku pripomenulo mnohým pamätníčným hroznú kauzu spred vyše štyridsiatich rokov, ktorej Hríb venoval 23. júna 2011 trojhodinovú reláciu vo verejnoprávnej televízii. Jeho relácia Večer pod lampou bola obžalobou vyšetrovateľov a celého radu sudcov všetkých inštancií až po Ústavný súd Slovenskej republiky a jednostrannou obhajobou skupiny štyroch vrahov, ktorí si tresť už dávno odsedeli, a za asistencie svojich bývalých advokátov

sa v nových pomeroch vydávali za obeť justičnej mafie. Emotívna manipulácia a skresľovanie udalostí, ktoré sa stali, zamlčovanie usvedčujúcich faktov, expertíz či súdnych zdôvodnení mali jediný cieľ: presvedčiť diváka, že videnie Štefana Hríba o nevine odsúdených má platnosť neodskriepiteľnej pravdy.

Vyšetrovanie zločinu sa ťahalo niekoľko rokov, obvinených postavili pred súd až v roku 1982. Štyria sa priznali a pri rekonštrukcii zločinu zaviedli vyšetrovateľov presne na miesto v potoku Čierna voda neďaleko Kráľovej pri Senci, kde svoju utýranú, zviazanú obeť hodili do vody. Krajský súd v Bratislave ich odsúdil na štyri až dvadsaťštyri rokov. Podľa dobovej tlače senát zdôraznil obľudný charakter konania vinníkov, spoločný dohovor a prípravu kolektívneho znásilnenia a napokon aj vraždy, lebo obeť sa im vyhrážala, že ich udá. Po zmene režimu na žiadosť advokátov odsúdených Najvyšší súd ČSFR v roku 1990 nariadil nový proces a tortúra súdnych konaní sa začala znova.

V roku 2004 krajský súd opäť rozhodol o vine obžalovaných i odsúdených a jeho verdikt neskôr potvrdil Najvyšší súd aj dovolací senát. Ústavný súd v roku 2010 zamietol sťažnosť obvinených, a tým sa kauza Cernová skončila po právnej stránke, ale neskončila sa u Štefana Hríba. Za jeho reláciu Večer pod lampou dala Rada pre vysielanie a retransmisii verejnoprávnemu telerozhlasu nezvyčajne vysokú pokutu – päťdesiat tisíc eur, ktorú na základe odvolania RTVS potvrdil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky. Vtedajší predseda rady Miloš Mistrík sa s uspokojením vyjadril: „Verdikt Najvyššieho súdu vítam ako krok, ktorý potvrdzuje úsilie rady zabrániť výskytu manipulatívnych programov, zasahujúcich do ľudskej dôstojnosti a práva na spravodlivosť.“

■ VEDENÝ POPULIZMOM

O Andrejovi Kiskovi vieme, že sa na verejnosti rád predvádza ako na divadelnom proscéniu. Ale predvádzať sa na žúre so zločincami je predať len príslušná káva aj pre jeho obdivovateľov. Čudné je mlčanie prezidentského

hovorcu Romana Krpelana, ktorého slovník je inokedy bezočivo bojovný, aj komentátorov Denníka N a SME, ktorí obyčajne glosujú každý krok prezidenta a za všetky jeho prešľapy obviňujú vládu. Zrejme sa tentoraz riadia porekadlom, že mlčať je zlato. Okrem toho, v istých politických kruhoch panuje presvedčenie, že vypestovanú auru najlepšieho prezidenta nemôže narušiť ani súkromná návšteva Hríbovej klubovne, ani jeho politické i nepolitické „flirtovanie“ povedzme s obscénnym výtvarníkom Kalmusom, oficiálnym udavačom Benčíkom a rôznymi zabávačmi slovenského šoubiznisu.

■ HÓKUSY-FOKUSY

Ak sme dnes v osobe Andreja Kisku svedkami novodobého kultu osobnosti či skôr kultúru vytvoreného médiami, aký sme v našich končinách po štvrtstoročí vzniku samostatného Slovenska ešte nezažili, tak musíme pripísať zásluhu na tomto fenoméne aj agentúre Fokus, ktorá sa v prieskumoch dôveryhodnosti pána prezidenta prekonáva. Kým agentúra nedávno zverejnila rebríček dôveryhodnosti politikov, na ktorej sa prezident ocitol na prvom mieste so ziskom iba 23,4 percenta, čo bol veľký prepad oproti roku 2017, tak o pár dní tá istá agentúra podľa inej metodiky a iného zadania umiestnila Andreja Kisku na víťazné miesto so ziskom 52,6 percenta sympatií respondentov. Čo sa vlastne za ten týždeň medzi dvoma prieskumami také prevrátné stalo? Povšimnutiahodné je, že vzápätí po zverejnení ohurujúceho fokusáckeho prieskumu denník Sme pohotovo priniesol komentár favorizujúci Andreja Kisku v budúcich prezidentských voľbách. Má to byť nenápadný tlak spriatelenej prieskumnej agentúry a okolia prezidenta, aby sa nevzdal a ohlásil svoju kandidatúru napriek kuloárnym rečiam, že kandidovať nemieni, lebo sa chce venovať rodine, a údajne mu už Kaliňák načisto sprotivil lety vládnym špeciálom z Popradu na týždňovky do Bratislavy? Podľa toho, čo preniklo na verejnosť, sa zdá, že mediálna mašinéria, parlamentná opozícia a prezidentove mimovládky utrpia v marci už dlhšie tušenú porážku: nebudú mať jednotného prezidentského kandidáta.

Dvaja sa dohodnú skôr ako traja – a ostatným v Európe sa stačí prizerat...

Čoraz jasnejšie kontúry superštátu

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Eurozóna aj celá EÚ vlni hospodársky rástli najrýchlejšie za posledné desaťročia a naďalej ich čaká solídna a trvajúca expanzia. Tempo rastu však tento rok mierne spomalí na 2,3 percenta z vlaňajších 2,4 percenta a v roku 2019 na dve percentá, naďalej však zostane silné. Čoraz zreteľnejšie sú aj predstavy o vytvorení jedného „superštátu“ minimálne z krajín eurozóny a jej ekonomik. „Elyzejská zmluva sa nazýva aj Zmluvou o priateľstve. Napriek tomu, že ide o dvojstrannú zmluvu, z tohto priateľstva – medzi Francúzskou republikou a Spolkovou republikou Nemecko – profitovala doteraz celá Európa.“

V príhovore pri príležitosti päťdesiateho výročia podpísania Elyzejskej zmluvy to v bratislavskej Redute povedal minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Miroslav Lajčák. To bolo pred pätnástimi rokmi. Elyzejskú zmluvu 22. januára 1963 podpísal francúzsky prezident Charles de Gaulle a nemecký kancelár Konrad Adenauer.

■ DRUHÝ PAKT

V Európskej únii vždy vládla mocenská rivalita v trojuholníku Berlín, Londýn a Paríž. Po rozhodnutí Veľkej Británie, že opustí zväzok európskych štátov, sa všetko naoko zjednodušilo. Dvaja sa dohodnú predsa ľahšie ako traja. A ostatným sa stačí prizerat. Aj preto tu máme po šesťdesiatich piatich rokoch Elyzejskú zmluvu II. formulovanú tiež v Paríži a tiež medzi hlavami Francúzska a Nemecka. Tentoraz jej duchovnými rodičmi boli francúzsky prezident Emmanuel Macron a nemecká kancelárka Angela Merkelová. A to takmer na deň presne na dvadsiate šieste výročie podpisu Maastrichtskej zmluvy o zalo-

žení Európskej únie a jej neskoršej modifikácie – Amsterdamskej zmluvy. „Integračné jadro“ povedalo nahlas to, o čom bolo doteraz povolené iba šeptať si v kuloároch. Európsku úniu (zrejme) čaká federalizácia. Aspoň v otázke harmonizácie daní. Nateraz. Občania, netešte sa, ide „iba“ o dane podnikateľských subjektov. Zatiaľ...

■ NEOHROZENÝ TANDEM

Pojem integračné jadro sa vzťahuje na obmedzenú skupinu štátov, ochotných a schopných nadviazať užšiu spoluprácu. Pôvod pojmu sa odvodzuje od dokumentu Gedanken zur Europapolitik (Myšlienky k európskej politike), ktorý v septembri 1994 vypracovali kresťanskodemokratickí poslanci nemeckého Bundestagu. Dokument poukázal na existenciu „pevného jadra“ členských štátov EÚ, ktoré sa zameriavajú na väčšiu integráciu a užšiu spoluprácu. Za krajiny politicky pevného jadra sa podľa dokumentu považuje Nemecko a Francúzsko s malým „apendixom“ – štátmi Beneluxu. Elyzejská „dvojka“ dala zelenú už

takmer rok verejne známym plánom na podporu nápadu Emmanuela Macrona na zriadenie ministerstva financií a spoločného rozpočtu eurozóny. Štátne „bezprizorné“ euro by tak konečne dostalo strechu nad hlavou.

Francúzsko a Nemecko už hovoria otvorene o integrácii nielen v oblasti ekonomik, ale aj v zahraničnej politike a obrane. „Robíme to preto, aby sme Európe dali nový impulz a ešte viac ju spojili,“ povedala prednedávnom Angela Merkelová na spoločnej videonahrávke s Emmanuelom Macronom. Zmluva z Maastrichtu hovorila o spoločenstve suverénnych štátov. Najnovšie dohody z Paríža však už slovo suverénita nepoužívajú. A čo je horšie, zdá sa, že tento výraz je už nežiaduci. Čo nás teda už možno v blízkej budúcnosti „bude stáť“ byť súčasťou integračného jadra? Nie je isté, či to má Slovensko dostatočne premyslené.

■ HORÚCE DANĚ

Téma zvrchovanosti Slovenska nad daňami v štáte bola už dvakrát

na rokovaní pléna Národnej rady Slovenskej republiky. V roku 2007 a v potom v roku 2013. Ani pred piatimi rokmi však návrh prijatý deklaráciu o daňovej zvrchovanosti Slovenska nad daňovým systémom v EÚ neprešiel. Na obranu daňovej zvrchovanosti sa vtedy postavilo dvadsať popredných ekonómov Slovenska. Podľa ich vyhlásenia ide harmonizácia daní z príjmov proti ekonomickým princípom a pre občanov na Slovensku by bola ekonomicky nevýhodná a škodlivá.

„Rôzne daňové systémy v jednotlivých štátoch sú nutnou podmienkou konkurencie, ktorá je zdrojom bohatstva a blahobytu ľudí,“ konštatovali ekonómovia. Daňová konkurencia podľa nich prispela k tomu, že daňové podmienky na podnikanie a investovanie sú na Slovensku priaznivejšie ako v minulosti a pre zahraničný kapitál často výhodnejšie ako tie, z ktorých výhody pochádza. „Práve daňová konkurencia umožňuje krajinám ako Slovensko urýchliť dobiehanie starých členov Európskej únie,“ argumentovali v roku 2013 ekonómovia vo svojom vyhlásení.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Médiá, sprostredkovatelia informácií o udalostiach v okolitom svete, súbežne tvorcovia mediálnej reality sa vyznačujú variabilným spôsobom spracovania faktov a udalostí. Ambivalentný (majúci dvojakú platnosť, hodnotu – i protikladnú) spôsob konštruovania mediálnej reality, okrem iného, determinuje i klasifikácia médií na alternatívne a mainstreamové (resp. hlavnoprúdové alebo stredoprúdové) médiá. Ide o dva typy médií, ktoré sa v prvom rade odlišujú svojou mediálnou politikou a náhľadmi na všeobecno-spooločenské, politické i kultúrne dianie v prostredí ich pôsobenia.

Mainstream – hlavný prúd

Mainstream [ang.] – hlavný prúd, smer, prevládajúca tendencia v určitej oblasti ľudskej tvorby (v kultúre, umení, myšlienkovom čínaní), stredný prúd (Slovník súčasného slovenského jazyka M – N) prezentuje hlavnú myšlienkovú líniu majoritnej časti spoločnosti. Tematika mediálnych obsahov mainstreamových médií zodpovedá požiadavkám širokého potenciálneho mediálneho publika, pričom dochádza k vytváraniu konkrétnej masovej kultúry, ktorá ovplyvňuje smerovanie spoločnosti. Určujú spôsob myslenia a konania ľudí; vzniká spoločnosť zdieľajúca rovnaké názory a postoje k aspektom spoločenského života. Noam Chomsky (1997) označil mainstreamové médiá ako elitné médiá, príp. agenda-setting médiá, ktoré vytvárajú mediálny rámec, v ktorom ostatní pôsobia. Ide napr. o New York Times či CBS (Columbia Broadcasting System); ich čitateľmi sú bohatí a spoločensky uznávaní jedinci. Na porovnanie L. J. Kenix (2011) vymedzila mainstreamové médiá ako médiá s cieľom získať čo najväčšie mediálne publikum prostredníctvom komunikátov, ktorých výsledkom je binárny (zložený z dvoch častí – obyčajne polárne protikladné) a redukčný obsah; dôležitý je zisk, čo spôsobuje obmedzovanie byrokratickými procesmi a komerčnou zodpovednosťou. V. Patrás (2015) mainstreamové médiá pomocou synonymného reťazca charakterizuje ako kamenné, dominantné, väčšinové/majoritné, korporátne a konformné médiá. Samozrejme, i mainstreamové médiá ako alternatívne médiá (tematike a vymedzeniu pojmu alternatívne médiá sme sa venovali v SNN, 2017, č. 30, s. 7) podliehajú spoločenskej kritike, napr. k vyjadreniam ohľadom morálnych zásad mainstreamových žurnalistov postačia nasledujúce slová M. A. Vericka: „Každý novinár [...] má možnosť voľby: buď sa predáva, alebo sa vzdá občianskej kariéry a spoločenského uznania a dá výpoveď. [...] Kto ešte aj dnes pracuje pre médiá, ten určite stál pred touto voľbou a rozhodol sa pre kariéru, a tým prostiúciu“ (Verick, 2009). Určiť, ktorý typ médiá je pre spoločnosť prospešnejší, ktorý poskytuje dôveryhodnejšie informácie a objektívnejší pohľad na reálne skutočnosti, by bolo nefalšné a možno i neprospešné. Pôsobenie minimálne dvoch typov médií na mediálnej scéne poskytuje recipientom možnosť prijímať rozdielne typy informácií k zdieľaným skutočnostiam; vytvorí priestor na komparatívny prístup k vyhodnoteniu a vytvoreniu si vlastného subjektívneho obrazu o zdieľanej skutočnosti.

Annamária GENČIOVÁ,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie
FF UMB v Banskej Bystrici

SLOVÁCI ZA HRANICAMI

Každý národ má vo svojom názve odvodený aj názov štátneho útvaru. Argentínčan býva a žije v Argentíne, Španiel v Španielsku, Nemecký v Nemecku, Poliak v Poľsku, Čech v Česku, Rumun v Rumunsku, Slovinec v Slovinsku, Maďar v Maďarsku. Ale podľa súčasnej každodennej maďarskej terminológie, bežne užívanej Maďarmi v Maďarsku i v Slovenskej republike, Slováci (resp. hanlivo Tóti) žijú a býva vo Felvidéku. Slovensko, teda ani Slovenská republika, pre nich neexistuje. Pred vznikom Uhorska predkovia Slovákov žili a bývali vo vlastných štátnych útvaroch, akými boli Nitrianske kniežatstvo, Blatenské kniežatstvo a Veľkomoravská ríša.

Pre nich neexistujeme

Predkovia Maďarov v tom čase ešte žili a kočovali vo východoeuroázijskej oblasti bez akéhokoľvek štátneho útvaru. Uhorský štát bol multietnický štátny útvar vo Veľkej dunajskej kotline od 10. storočia do roku 1918. Maďarský štát a Slovensko v rámci Česko-Slovenského sústátia vznikli až po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918 a zániku uhorského štátu.

Podobne je to s názvom hlavných miest. Dnešné maďarské hlavné mesto Budapešť (Budapest) vzniklo až v roku 1873 zlúčením troch dovtedy (maď. Buda, nem. Ofen), Starého Budína (maď. Óbuda) a Pešti (maď. Pest). V Slovenskej republike tento moderný názov plne rešpektujeme a bežne i oficiálne používame. Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava získalo súčasný názov začiatkom roka 1919. Pred rokom 1918 sa Bratislava v 19. storočí nazývala po slovensky Prešporok, Prešporek alebo zriedkavo Bratislava, Břetislava či Požúň, po maďarsky Pozsony, po nemecky Preßburg (súčasným pravopisom Pressburg). Tento oficiálny názov hlavného mesta suverénnej Slovenskej republiky rešpektuje celý civilizovaný svet – okrem Maďarov. Bratislavu vytváralo nazývajú Požúň (Pozsony) a Slovenskú republiku Felvidék (Horná zem). Ak v dnešnom maďarskom kultúrnom kóde a vo verejnom myslení pretrváva tento morálny defekt, tak najmä ide o cudzincov. Čo si však myslieť o tých, ktorí sú občanmi Slovenskej republiky? Ide o jasné narúšanie a spochybňovanie suverenity Slovenskej republiky. Ako by to pôsobilo v oblasti medzinárodných vzťahov, ak namiesto názvu dnešného najľudnatejšieho mesta USA New York niekto by ho začal zaťažovať pôvodným názvom, ktorý mu dali jeho holandskí zakladatelia v roku 1624, New Amsterdam (hol. Nieuw-Amsterdam – Nový Amsterdam) alebo nazývať Spojené štáty americké ako americké kolónie či osady New England. Názvy politických novotvarov v Ázii a Afrike tiež nikto nespochybňuje a nedeformuje. Inak by sa určite nedali budovať korektné partnerské a priateľské, ale i susedské vzťahy. Na tento závažný fakt by nemali zabúdať najmä štátne orgány Slovenskej republiky, ak majú skutočný záujem, aby ich slovenská verejnosť vnímala ako naozaj slovenské.

Claude BALÁŽ

Keď v Cathedral Notre-Dame v kanadskej Ottawe veje slovenská zástava
Náhlime sa povedať: My sme Slovakia!

Ivan BROŽÍK – Foto: archív (zl)

Tento rozhovor pre Slovenské národné noviny vznikol spontánne, neplánovane. Všetko sa začalo „víkendom v krojoch“. Už to slovné spojenie je dosť netradičné. Lenže – išlo o víkend v slovenských krojoch. V Ottawe v Kanade. Boli to dva dni veľkej slávy, na ktorú sa tam všetci tamojší Slováci tešia celý rok. Povedala nám pani Zdenka LUZAROVÁ, rodáčka z Rače pri Bratislave.

• Čo vás zavialo na druhý koniec sveta, už to bude asi dávno, cítiť to aj na slovenčine, je taká akási „staršia“.

V Kanade sme už päťdesiat rokov. Prišli sme začiatkom novembra 1968 s trojročnou dcérkou. To sa už pomaly odchádzanie zo Slo-

ktorý birmoval naše deti. Je tam asi päťdesiat kňazov, dekanov. Každá krajina má svoju zástavu. Kostol je doslova nabitý. Po omši je pod kostolom pohostenie, niečo ponúka kostol a zvyšok donesie každá krajina, aby sme ukázali aspoň niekoľko tradičných jedál. Okrem toho, že

Zdenka LUZAROVÁ odišla do Kanady pred päťdesiatimi rokmi. V rodine zachováva slovenské tradície a jazyk. Po slovensky hovorí všetky jej dcéry. No vnúčatá už pomenej – pochádzajú zo zmiešaných manželstiev. Na fotografii so svojim vnukom.

venska končilo, boli sme asi medzi poslednými...

• Aj vás vyhnala „bratská“ okupácia?

Ani nie. Ja vlastne ani neviem, asi to bolo z lásky k manželovi. Jeho do Kanady volal priateľ. Aj som mu vravela, veď choď, ale manžel nie, keď tak iba s celou rodinou. Moji starí rodičia, ktorí ma odmala vychovávali, vtedy už nežili, nebolo pre mňa ťažké odísť. Lenže manžel mal mamu a nevlastného otca, tí to veľmi ťažko prijali.

• Vtedy sa neodchádzalo ani na týždeň, ani na mesiac...

To viete, vtedy sa dvere zatvorili na dvadsať rokov. To je veľmi dlhý čas. Keď som prvý raz po deväťnástich rokoch prišla domov na Slovensko, niektorí tam už neboli, a tých, čo som videla ako deti, už boli dospelí ľudia. Prišla som prvý raz v roku 1987, vyplatila som sa zo všetkého, aby som zastihla mamu, ktorá ma síce nevychovala, ale bola to mama, žiaľ, nevyšlo to. Zomrela predtým, než sa moja „papierová vojna“ s úradmi vtedajšieho socialistického Česko-Slovenska skončila. Pochádzam z Rače, narodená a vychovaná som pod račianskymi horami, tam som chodila do školy a tam som skončila i zdravotnú školu.

• A teraz ste prežili „víkend v krojoch“, ten váš, pôvodom z Piešťan, má, povedali ste, určite viac ako sto rokov.

Takýto víkend v krojoch je tu iba raz do roka. Dejiskom slávnosti je Cathedral Notre-Dame Ottawa. Treba sa dopredu prihlásiť, či sa zúčastníme a koľko nás bude. Už teraz po tridsiatich piatich rokoch sme my Slováci najväčšia skupina a sme široko-ďaleko známi krásou našich krojov a dobrým jedlom. Inak sa na tom víkende zúčastnilo asi tridsať národností.

• Bola to slávnosť – ako vidno z pozvánky – venovaná spomienke na vlasť, spojená s bohoslužbami, ktoré slúžili vysokí cirkevní hodnostári.

Áno, vždy sa táto udalosť začína slávnostnou svätou omšou, slúži ju arcibiskup a jeho zástupca,

ľudia skúsia jedlá iných krajín, majú možnosť sa spolu rozprávať a vždy sa niekto opýta, z akej krajiny sme a začne obdivovať naše kroje. A tu sa ponáhľame s odpoveďou, že to je Slovakia!!!

• Našinec si neraz ani neuvedomuje, aká nádhra sa skrýva v našich krojoch, akí museli byť šikovní tí, ktorí ich vedeli ušit'.

Tieto kroje majú aj sto rokov, jeden z nich je spišský a patrí Slovenke, ktorá už tiež má pár rôčkov. Sú ako dvojčky, ona sa ho nevzdá ani za tri svety, nieto za jeden. Ona je dušou všetkého nášho slovenského tu v Kanade, jej ruky povyšovali košeľe mnohým, ktorí si chceli takúto košeľu obliecť. Porobila vestičky, povyšovala a so stužkami vyzdobila, čo sa dalo, a keď niekto naznačil, že chce byť oblečený do kroja, hneď dala dohromady „kroj“. Bolo nás dvadsaťštyri a z toho možno sme boli štyri ženy, ktoré sme mali originálny kraj. Ja som k môjmu prišla iba náhodou. Neviem ako doma, či ľudia „snívajú o kroji“ ako my tu? Po mojom kroji z Rače už nebolo ani stopy. Máme tri dcéry a tie mali vyrobené račianske kroje. Najmladšej, keď už mala tri rôčky, som tiež ušila náš kraj a tak mali na vystúpenia, tančeky, ale ja som bola stále bez kroja.

• Vám ten kraj asi naozaj nedával spávať.

Nedal, a just som neprestala hľadať a hovoriť o ňom... Raz sa však stal zázrak. Jednej rodine sme v Kanade pomohli, teda jej deťom. A ich mama si vtedy spomenula, že v izbe po tete je lodný kufor a v ňom akýsi kraj. Keď mi ho odovzdávali, plakala som, ani som nevedela. Taká som bola šťastná, to sa nedá opísať, to by ste museli zažiť. Zrazu som mala kus slovenského domova v Kanade. Mala som poklad a prvé, čo som spravila, bolo, že som utekala nakúpiť zlaté a strieborné nite a stužky a začala som ten staručký kraj reštaurovať. Chránim ho ako oko v hlave. Ak si ho raz budú chcieť nechať deti na pamiatku, bola by som rada, ak nie, pôjde niekam do slovenského múzea. Veď je to taká vzácnosť!

• Pani Zdenka, aké sú tam „za morom“ vzťahy medzi vami Slováckmi?

Sme tu už dlhšie rozdelení na niekoľko generácií. Sme tu tí, čo prišli pred rokom 1968, a tí, čo prišli v 1968 a potom je tu mladšia generácia, ktorá drží spolu, ďalej sú tu aj

Kanadskí krajan, ktorí žijú v Ottawe a na okolí, sa celý rok tešia na svoj „víkend v krojoch“, keď zaplnia monumentálne chrámové priestory Katedrály Notre-Dame, aby si svoju pôvodnú vlasť pripomenuli aj v tradičných krojoch.

takí, čo sa ani za Slovákov nehlásia. Z tých z ročníka 1968 niektorí pomreli, presťahovali sa. No tým, že sa poznáme päťdesiat rokov, vytvorili sa medzi nami skoro rodinné vzťahy, pretože nikto z nás tu nemal rodinu, predkov. Deti spolu rástli, volali sa bratranec a sesternica, lebo nechceli byť odlišní od kanadských detí, ktoré mali rodinu. Stali sme sa kmotrovami, zúčastnili sme sa spolu na prvom svätom prijímaní, birmovkách, svadbách a narodení detičiek. Stretávali sme sa raz za mesiac v kostole, kam prišiel slovenský kňaz až z Toronta, aby nám „urobil“ omšu, a tak sme „rástli“ spolu, tešili sa z úspechov toho druhého. Zrazu prišiel čas, keď sme už nemali dost ľudí v kostole, no podarilo sa nám dostať slovenského kňaza, ktorý tu bol na štúdiách. Boli vlastne dvaja. Mladšia emigračná skupina pod menom Ottawčanky vo veku štyridsať až päťdesiat rokov, tí žijú „Inka“ životom, ale môžem potvrdiť, že im záleží na slovenských tradíciách.

• Dobré, skúsme sa presvedčiť, ktoré tradície z domoviny ešte stále „držíte“?

Máme Mikuláša, máme Deň detí a jeden piknik v lete na farme u najštedrejšej Slovenky, ktorá je na obrázku vedľa mňa. Tam nikdy nechýbajú halušky, guláš, koložvárska kapusta, klobásky, kukurica a kopa doma urobených dobrôt. A prečo sa toto robí? Aby sme sa stretli a porozprávali sa. Deti si zahrajú volejbal, vyblázni sa ležením po stromoch alebo sa s nimi prejdeme po lese a pohľadáme hríby, ktoré poznáme. Či si pomáhame? Môžem povedať že áno, ak samozrejme, vieme o sebe.

• A čo jazyk, hovoríte ešte po slovensky aj po päťdesiatich rokoch. Žije v Kanade slovenčina?

Zabudnúť po toľkých rokoch jazyk, no, môže sa to stať. Spomínam si však z môjho povolania zdravotnej sestry, že ľudia vo vyššom veku sa vracajú k rodnému jazyku. Keď som mala možnosť mať pacienta Slováka alebo Slovenku, vždy som sa im prihovorela po slovensky alebo som ich volala menom, ktoré len pre nás Slovákov má význam. Keď to bol Ján, tak som ho volala Janičko,

Národnú príslušnosť slovenských prisťahovalcov do Kanady, ktorí sem masovo prichádzali z hospodárskych i zo sociálnych pohnútok od roku 1873, v súčasnosti popri krojoch výrečne reprezentuje aj štátna symbolika.

a hneď mu bolo vidno na očiach, čo to preňho znamená. Doma hovoríme po slovensky, najstaršia dcérka rozpráva najlepšie, prostredná nás prekvapila, keď sme boli doma, ako sa vždy vedela vynajst'. A najmladšia sa tiež dohovára. Žiaľ, vnúčatka už toho veľa nevedia po slovensky, pretože sú to miešané manželstvá. Poznajú slovenské tradície, slovenské jedlá a srdečnosť Slovákov. My s manželom sa snažíme nepoužívať anglické slová a musím sa pochváliť, že keď sme boli minulý rok doma, tak sa mi dostalo pochvaly, že dobre rozprávame po slovensky. S gramatikou mám občas „problémy“, ale to hovorím iba tak – len pre seba!

• Hovoríte – domov – aj po päťdesiatich rokoch máte domov na Slovensku?

Slovensko je a bude pre nás rodný domov. Vidíte, zbadali ste, že používam slová domov, doma. Nájdu sa však i takí, ktorí povedia, že už po toľkých rokoch by som mala vedieť, kde je môj domov. Áno, Kanada nám dala domov, veď keď sme prišli, nič sme okrem kufrá, trochy oblečenia a pár dolárov vo vrecku nemali. Ale mali sme jeden druhého a ľudí okolo, ktorí boli takí ako my. A tak prišli prvé Vianoce a prvý Nový rok a po nich všetko ostatné, čo život prináša. Manžel chcel čo najrýchlejšie ísť do práce, aby sme boli sebestační, žiaľ, nevzali ho. Museli sme ísť na angličtinu, on išiel ráno a ja poobede. Janku som priniesla so sebou a manžel ju zobral so sebou zas domov. A tu je zase slovo domov, ale to je v spojitosti, kde sme spolu. Domov sme si začali budovať od začiatku, od lyžičky, uteráka a všetkých potrebných vecí, ktoré boli pre pocit domova potrebné. Dnes po päťdesiatich rokoch som vybrala lyžičku, ktorú nám vtedy darovali, a kastrólik, ktorý ani nepoužívam, ale je to spomienka. S dcérkou Jankou sme spomínali na prvú Vianoce s malým stromčekom kúpeným na poslednú chvíľku za posledné peniaze. A Janka vtedy ochorela, dostala osýpky. Ale neboli sme na to sami, hneď prišla pomoc od starousadlíkov. Vnúčatka, keď majú robiť nejaký projekt v škole, vždy si vyberú niečo o Slovensku.

Necelé štyri eurá na hektár je pre agrosektor žobračenka, nie podpora Danosti vidieka netreba premárniť

Text a foto: František MACH

Napredovanie poľnohospodárstva, zabezpečenie sebestačnosti vo výrobe potravín a rozvoj vidieka sú v ostatných rokoch vážnym spoločenským problémom, na ktorý poukazujú odborníci či médiá, a sú tiež témou rozličných vzdelávacích podujatí. Týmto otázkami sa zaoberal aj seminár Premeny a trendy ďalšieho vývoja v agrokomplexe a na vidieku v SR, ktorý koncom januára v Modre-Harmónii zorganizovala Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, Nezisková organizácia rozvoja vidieckej turistiky v Modre (NORVT) a Slovenský zväz vidieckej turistiky a agroturistiky. Na seminári sa zúčastnilo takmer pol stovky starostov, agropodnikateľov a zástupcov tretieho sektora prevažne z východného Slovenska.

Predstaviteľ Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Ing. Ján BARŠVÁRY hovoril najmä o dotačnej politike v agrozorte v krajinách V4.

Starostovia obcí z okresu Stará Ľubovňa, ale aj ekonóm Ing. Ladislav LYSÁK, DrSc., z NEZES-u si pozorne vypočuli prednášku generálneho riaditeľa Ing. Juraja KOŽÚCHA, PhD., z Poľnohospodárskej platobnej agentúry.

Podujatie zvýraznilo svoju aktuálnosť aj na pozadí protestných stretnutí slovenských poľnohospodárov a potravinárov, ktorí v takmer rovnakom čase požadovali zvýšenie štátnej pomoci pre agrosektor tak, ako je to v okolitých krajinách. Lebo kým v Rakúsku dáva štát v dotáciách poľnohospodárom na hektár stojedemá eur, v Maďarsku štyridsaťdeväť eur, v Česku tridsaťšesť eur, na Slovensku je to iba 3,9 eura na hektár poľnohospodárskej pôdy. Pochopiteľne, podmienky sú takto pre našich poľnohospodárov neporovnateľné, nevýhodné a pre slovenský agrosektor likvidačné.

■ VYSTÚPENIA ODBORNÍKOV

Na seminári vystúpili poprední odborníci. Generálny riaditeľ Poľnohospodárskej platobnej agentúry Ing. Juraj Kožuch, PhD., oboznámil účastníkov s realizáciou Programu rozvoja vidieka SR v programovom

období rokov 2014 – 2020 a s možnosťami podpory pre agropodnikateľov a obce z verejných finančných prostriedkov a Európskych štrukturálnych a investičných fondov.

Riaditeľ Výskumného ústavu ekonomickej situácie v poľnohospodárstve SR, informovala účastníkov o vývoji podnikateľskej štruktúry a zovšeobecnila skúsenosti najúspešnejších poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov na slovenskom vidieku za rok 2016.

Ing. Zuzana Chrastinová z toho istého výskumného ústavu charakterizovala vývoj ekonomickej situácie v poľnohospodárstve SR, informovala účastníkov o vývoji podnikateľskej štruktúry a zovšeobecnila skúsenosti najúspešnejších poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov na slovenskom vidieku za rok 2016.

Ing. Ján Baršváry zo Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory vyhodnotil úlohy tejto organizácie za dvadsaťpäť rokov jej činnosti a hovoril najmä o aktuálnych úlohách SPPK. Sústredil sa aj na už spomenuté požiadavky poľnohospodárov na zvýšenie zdrojov zo štátneho rozpočtu na podporu poľnohospodárstva tak ako v okolitých krajinách V4, v inom prípade sa bude naďalej zväčšovať prepad slovenského agrosektora.

■ KLADY PRÍKLADOV

O problematike vidieckej turistiky, agroturistiky a kúpeľníctva ako faktorov hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov hovoril Ing. Juraj Kerekeš, odborník na cestovný ruch.

Exminister pôdohospodárstva Ing. Vladimír Chovan na základe konkrétnych príkladov rozvinul častú otázku, ako byť úspešný v podnikaní na slovenskom vidieku. Uviedol viac

úspešných podnikov, ktoré majú vynikajúce výsledky v chove dobytka aj vo výrobe mlieka, čím dokazujú, že aj na Slovensku možno dosahovať medzinárodne zrovnateľnú úroveň produkcie. O konkrétnych skúsenostiach z podnikania v kúpeľníctve a vo vidieckom cestovnom ruchu referoval predseda Slovenského zväzu vidieckej turistiky a agroturistiky Štefan Piri z Hokoviec.

V diskusii si vymenili skúsenosti z uskutočňovania zámerov a projektov starostovia obcí, agropodnikatelia, pedagógovia i zástupcovia tretieho sektora. Agropodnikateľka Zuzana Homolová z AFRA Levoča požadovala zjednodušenie legislatívy na predaj z dvora, podobne ako je to v susedných krajinách. Navrhla úžšiu spoluprácu a lepšiu informovanosť profesionálnych zväzov v rámci SPPK pri tejto forme predaja. Svoje skúsenosti z agropodnikania vo výrobe zemiakov a zeleniny prezentoval Juraj Máčaj z Agramačay, s. r. o., Kráľová pri Senci, ktorý hospodári na 4,6 tisíce hektára pôdy a zamestnáva tristo pracovníkov. Tiež sa domáhal lepšej a jednoduchšej legislatívy pri podnikaní na vidieku a zamestnávaní zahraničných robotníkov. Zaujímavá bola i prezentácia Ivany Juráčkovej z Vinosad, ktorá ponúkla zaujímavé programy pre deti zamerané na ekológiu a chov zvierat na vidieku.

■ SPOLOČENSKÝ PROGRAM

V rámci spoločenskej časti seminára predsedu spolku vinohradníkov a vinárov VINCÚR v Modre Vincent Jakubec informoval účastníkov o činnosti spolku a pôsobení vinárov na Malokarpatskej vinnej ceste. Účastníci seminára ochutnali a pozitívne hodnotili kvalitu malokarpatských vín, ktoré dosahujú úspechy na medzinárodných výstavách vín. Slovenské vína sú takto najúspešnejšie poľnohospodárske produkty v agrosektore, ktorých výrobu treba náležite podporiť. Toto konštatovanie umocnila aj exkurzia do moderného vinárskeho podniku ELESKO v Modre počas druhého dňa podujatia. Po nej účastníci zavítali do hotela Majolika v Modre, SNM-Múzea Ľudovíta Štúra a tiež do Galérie Ignáca Bizmayera v Modre.

Každá spoločnosť z obchodného registra už priznáva dane len elektronicky Prichádza čas účtovníckych vývrtiek a piruet

Róbert HÖLCZ – Karikatúra Andrej MIŠANEK

Hlavným nástrojom novej politiky centrálnej banky sú úroky, zatiaľ čo hlavným nástrojom fiškálnej politiky vlády sú dane. Ide o zákonom stanovenú platbu do štátneho rozpočtu, za ktorú si platiť nemôže od štátu nárokovať nijakú protislužbu ani tovar. Každý kalendárny rok sa začína zákonom schválenými daňovými zmenami tak, aby vláda v rámci hospodárskej politiky znižovala deficit verejných financií k HDP, pretože v roku 2020 chceme prvýkrát v histórii hospodáriť s vyrovnaným štátnym rozpočtom.

Daň asi patrí medzi najviac špekulatívnu platbu do štátneho rozpočtu, keďže mnohí, ktorí majú povinnosť ju odvieť, hľadajú zákonnú, ale aj nezákonnú možnosť jej krátenia, o čom svedčia aj publikované zoznamy skôr bohatších firiem či jednotlivcov, ktorí dane platia tam, kde sú nízke, a nie tam, kde dosiahli zo svojej činnosti zisky.

■ TOHOROČNÉ ZMENY

Štát má vždy záujem, aby daňové inkaso bolo čo najvyššie, zatiaľ čo platiť chce platiteľ pokiaľ možno čo najmenej. Novela zákona o dani z príjmov počíta od tohto roku so zmenami týkajúcimi sa presunu majetku daňovníka do zahraničia, podpory výskumu a vývoja, podávania občerstvenia na konferencie zdravotných pracovníkov, odpisov technického zhodnotenia kúpeľných budov, možnosti zníženia dane pre zamestnancov a živnostníkov, ak využijú služby kúpeľov, prísnejších podmienok reorganizácie firiem, zdaňovania dopravy zamestnancov pre zamestnávateľa, ktorú fakturuje zmluvný prepravca, ako aj výdavkov na využívanie patentov. Ich praktická aplikácia si podľa všetkého vyžaduje konzultácie s daňovými poradcami.

■ DAŇOVÉ TERMÍNY

Každá fyzická osoba s ročným príjmom vyšším ako 1901,67 eura musí podať daňové priznanie, a to aj v prípade, ak dosiahla stratu. Táto povinnosť sa netýka zamestnanca, ak mal len príjmy zo zamestnania. Riadne daňové priznanie za rok 2017 treba podať do 3. apríla 2018. Odložené, pokiaľ daňovník vykazuje príjmy len z domácich zdrojov, do 2. júla 2018. Ak mal príjmy aj

zo zahraničia odložené daňové priznanie treba podať najneskôr do 1. októbra 2018. Ak výška daňovej povinnosti za minulý rok bola vyššia ako 16 600 eur, platia sa mesačné preddavky, ak nižšia, tak štvrťročné preddavky.

Každá spoločnosť zapísaná v obchodnom registri povinne podáva daňové priznanie už len elektronicky. Pre živnostníkov je dôležité zvýšenie percentuálnej sadzby paušálnych

výdavkov z tržby z doterajších štyridsať percent na šesťdesiat percent, maximálne však do dvadsaťtisíc eur. Ak ide o dividendy vyplatené zo zisku za minulý rok slovenským daňovým rezidentom, tak tie sa však budú znižovať o sedempercentnú zrážkovú daň, namiesto štrnásťpercentných zdravotných odvodov, ktoré sa platili v predchádzajúcich rokoch.

Od tohto roka sú zrušené daňové licencie. Platielia daní sú však naďalej nespokojní s tým, že nepoznajú nijaké konkrétne opatrenia a zásahy štátu proti daňovým únikom už trebárs publikovaných internetových firiem, ale aj nadnárodných spoločností, ktoré na daniach oberajú náš štátny rozpočet o stovky miliónov eur, o ktoré by sa mohli znižovať dane zamestnancov a zamestnávateľov. Bez medzinárodnej koordinácie v rámci EÚ to nebude možné. Preto sú oprávnené otázky, dokedy budú európski politici riešiť zakrívenie uhoriek, príkony vysávačov alebo najnovšie ochrana osobných údajov, ktoré okrem ďalšej administratívnej záťaže množstva ľudí neprinesú do štátnych rozpočtov členských štátov Únie nijaké euro.

POZNÁMKA

Ako vydavateľ musím sledovať konkurenciu a ako politológ musím, niekedy aj so sebazaprením, sledovať politickú patológiu. Aj preto, hoci ma to veľmi neteší, pravidelne čítam Týždeň, SME či dokonca aj Denník N. V tejto súvislosti sa mi pred nedávnom dostala do rúk až neprimeranou reklamou oslavovaná kniha Karola Sudora a Fedora Gála *Ešte raz a naposledy*. Asi každý tuší, aký názor mám na lídra revolúcie, ale v tomto prípade som si povedal, že sa odosobním a budem čítať túto knihu takpovediac sine ira et studio (teda bez akýchkoľvek predpojatostí). Aj som skúsil, a čo mi z toho vyšlo?

Ešte raz a naposledy

Fedor Gál je v podstate veľmi priemerný človek, ktorý mal len to šťastie, že bol „v správnom čase na správnom mieste“. Zhodou rôznych okolností sa na istý veľmi krátky čas ocitol na mieste, kde mal značný vplyv. Veľmi skoro však pre sériu osobných i profesionálnych zlyhaní o tento post prišiel. Dnes s odstupom času si spomínané obdobie racionalizuje a vlastne hovorí, že všetko je dobré tak. Poďme však chronologicky.

Po neslávnom odchode z politiky mu vybavili teplé miestečko u federálneho premiára Mariána Čalfu. Keď po päť mesiacoch pochopil, že od neho nikto nijaký výkon neočakáva, sám odišiel, čo mu služi ku cti. Skúsil to na univerzite. Aj tam však veľmi skoro pochopil, že na to nemá a „vyprávaním anekdot z politiky“ dlho nevystačí...

Zvrat v jeho živote nastal, keď sa náhodou „nachomýtel“ v skupinke ľudí, ktorá stála za získaním licencie na prvú komerčnú televíziu v Česku – NOVO. A aj keď je jasné, že televízii, a tej komerčnej už vôbec, nerozumel (projekt napísal neskorší generálny riaditeľ NOVO Vladimír Železný), po odpredaji svojho podielu sa stal z revolucionára milionár. A potom už nasleduje len séria zlyhaní. Krachlo mu vydavateľstvo, kaviareň či jeho investičné pokusy do nových technológií. Aj tak mu vystačilo na vybudovanie luxusnej vilky v prestížnej časti Prahy. Nakoniec však život ukázal, že sa na podnikanie hodí asi tak ako na politiku. Dnes už vilku nemá – musel ju predať, býva v paneláku, v horšej štvrti, ale to, čo utril za dom, mu vystačí na slušnejší dôchodcovský štandard. Dnes robí len to, čo ho baví, nakrúca filmy, organizuje memoriály, pomáha rodine Natálky, ktorú napadli neonacisti a ktorá mala popáleniny na značnej časti tela.

Plnými dúškami si užíva mediálne výslnie, ale v skutočnosti nemá veľmi čo povedať. Verklíkuje zopár naučených fráz a vydáva to za postoj. Ako sme sa však presvedčili, aj to málo stačí na to, aby ho náš prezident vyznamenal. Ale taká je doba, vzory sa dnes vyrábajú aj z „naondulovaného prázdna“. Fedor Gál je dokonale príklad.

Roman MICHELKO

BESEDNICA

Médiá sú ich plné. Zjavujú sa odnikiaľ a časom smerujú nikam. Ale vždy až po splnení svojej jasnej úlohy. Tou je zasypávanie vedomia ľudí balastom – dočasným nákladom – vizii, ktoré, našťastie, nikdy doteraz nemali šancu a, žiaľ, v súčasnosti majú čoraz väčšiu šancu ovplyvniť ich myslenie. Politická propaganda u nás nikdy nepracovala na taký výkon, aký dosahuje v tomto období. Ešte aj tá z obdobia socializmu aspoň neurážala intelekt. Slovenské médiá v súčasnosti ponúkajú nepreberné množstvo falošných kazateľov lásky, múdrosti, spravodlivosti, vizionárov toho jediného dobrého a správneho. Pre ich intenzívnu nadprácu sa stávajú zajatcami takzvanej slobody, nikým a ničím neobmedzenej, slobody, ktorá už dávno nemá nič spoločné s demokraciou a je iba akýmsi eufemizmom pre ozajstnú anarchiu.

O majiteľoch jedinej pravdy

Doba si vyžaduje zodpovednosť. Áno, od politikov, to je samozrejme. Ale oveľa väčšiu zodpovednosť si vyžaduje od nás všetkých. Táto zodpovednosť má podobu schopnosti selekcie podšúvaných pseudofaktov a pseudopráv. A podšúvaných často mimoriadne agresívne.

Za krátke obdobie samostatnosti Slovenskej republiky sa u nás zakorenili akýsi zvláštny a nepochopiteľne prečo tolerovaný zvyk. Vytvorila sa tu akási samozvaná kasta „naslovovzatých“ kazateľov, majiteľov jedinej slušnej pravdy. Slušnej a prípustnej. Všetci, ktorí majú iný názor ako oni, boli periódičky v rôznych mocenských obdobiach označení za neslušných. Minimálne. Kasta „slušných“ tu neustále za niečo pranieruje tých – z ich zorného uhla pohľadu a vnímania sveta – „neslušných“.

„Slušní“ v súčasnosti napríklad organizujú vnútorný mocenský prevrat vo verejnoprávnej televízii a rozhlase. A opovržia sa ich kritizovať! Oni sú jediní povolani. „Slušní“ nám neustále pripomínajú, ako má vyzerať humanizmus, ako a čo si máme myslieť, aké názory na súčasné dianie máme mať. „Slušní“ nám zabraňujú žiť si v našom štáte tak, ako sme si predsavzali kedysi na sklonku roka 1989. A to isté robia aj vo vzťahu k nášmu spoluzitiu s Európou.

Je načase, aby sa „neslušní“ postavili diktátu samozvaného práva. Práva na čokoľvek, kdekolvek a kedykoľvek.

Súčasný neoliberalizmus a multikulturalizmus hlásaný ako jediná tolerovateľná pravda je nebezpečný v tom, že je to v podstate zamaskovaný neomarxizmus. Je smutné, no príznačné, že ho agresívne a bez ohľadu na akúkoľvek realitu presadzujú, ak nie hlásajú najmä tí, ktorí sa kedysi definovali ako odporcovia marxistickej ideológie.

Nepočítajme falošných kazateľov, odmietnime právo na „jedinú pravdu“ a budme v strehu najmä v súvislosti s udalosťami v RTVS. Ide totiž o jediné médium na Slovensku, ktoré nám, aj nám „neslušným“, ešte ako-tak patrí. To je však obrovským dráždidlom pre tých „slušných“. Veď právo na názor a jeho hlásanie majú iba oni. Týka sa to tak udalostí a politiky na našom Slovensku, ako aj vzťahu k Európskej únii a budúcnosti Slovenska v nej.

Ján ČERNÝ

Európski konzervatívci vyzývajú na obnovu politickej národnej suverenity Čelme akémukoľvek diktátu - aj bruselskému!

Ján ČERNÝ – Foto: SNN

Na titulnej strane tohto vydania Slovenských národných novín poukazujeme na závažnosť Parížskej výzvy európskych konzervatívcoov na ochranu jednej jedinej Európy ako symbolu určitých civilizačných hodnôt. V nasledujúcom texte z Výzvy vyberáme. „Domov je miestom, kde sú okolnosti, fakty i názory známe, domov je miestom, kde nás poznajú a rešpektujú, nech cestujeme kamkoľvek. Naším domovom je Európa. Európa v celej svojej bohatosti a veľkoleposti. Je však ohrozená falošným chápaním seba samej, svojich tradičných hodnôt,“ píše sa v úvodnej časti Výzvy.

Slovenská republika nie je dlhoveký štát, ale dejiny a tradície, z ktorých vyrastá a na ktorých stavia, nás predurčujú nosiť hlavu hrdo vztýčenú a nehrbiť sa pred nijakou autoritou alebo ustupovať prikazníctvu, ktoré sa nám bridi.

Poukazuje sa v nej na falošnosť, s akou je dnes takmer trendom pristupovať k vlastným dejinám, na falošnosť, ktorá sa tvári ako vrchol civilizácie, ale v skutočnosti vytvára živnú pôdu na zničenie nášho domova.

■ HROZBA BUDÚCNOSTI

„Najväčšou hrozbou budúcnosti Európy nie je ani ruský avanturizmus, ani islamská imigrácia. Skutočná Európa je v ohrození, pretože jej pôvodnú vznešenú víziu dusí tá druhá, falošná Európa. Naše krajiny, národy a všade doteraz zdieľaná pôvodná kultúra sú tunelované ilúziami a sebaklamom o tom, čo Európa v skutočnosti je a mala by byť.“

Konzervatívci, podpísaní pod Výzvou, pripomínajú, že európskym ideálom je solidarita založená na vládne zákonov. Tie zákony sa musia uplatňovať na každom a všetkých,

ktorí chcú byť súčasťou Európy. „Nie sme iba pasívni poddaní pod nadvládou despotickej moci – či už posvätej, alebo svetskej. Skutočná Európa je spoločenstvom národov. Nie je impériom. Národný štát je znakom Európskej civilizácie. Skutočná Európa je kresťanská. Z našich kresťanských koreňov preda vychádza aj rovnaká dôstojnosť všetkých jednotlivcov, bez ohľadu na pohlavie, postavenie či rasu.“ Podľa signatárov výzvy ak sa tieto princípy začínajú spochybňovať, je to jasný signál na obranu ohrozenej Európy.

■ FALOŠNÉ HODNOTY

Falošná Európa sa čoraz viac populisticky vystatuje akousi bezprecedentnou ochranou ľudskej slobody. Prezentuje sa ako oslobodenie sa od všetkých obmedzení. Takáto sloboda sa stáva našou kľatbou.

„A v Európe dokonca teraz chcú prítvrdiť aj v otázke slobody prejavu, v jej regulácii, dokonca chcú formovať aj mantinely slobody svedomia. Falošná Európa propaguje akúsi kultúru komerčnej homogenosti a politickej vynucovanej konformity. „Nadnárodní mandaríni vo vrcholných inštitúciách Európskej únie si privlastnili politický život Európy a akékoľvek námietky odbijú jedinou technokratickou odpoveďou – niet alternatívy. Toto je mäkká forma tyranie, ktorej v súčasnosti čelíme. Je to arogantná pýcha falošnej Európy.“ Z Paríža však nezačala iba kritika, ale účastníci tamojšej konferencie ponúkli aj východiská.

■ ČO ROBIŤ?

Výzva jasne odkazuje na priority. „Musíme sa zbaviť náhradných náboženstiev. To si však vyžaduje, aby sme sa zbavili jazyka plného lží. Tento

jazyk sa často používa na to, aby naše nedostatky vykreslili ako úspechy. Je to jazyk marketingu. Nesmieme tolerovať slovné zastrašovanie, dokonca aj existenčné vyhrážanie. Budúcnosť Európy musí byť liberálna v tom najlepšom zmysle slova. Takáto liberálnosť, to je oddanosť verejnej diskusii, ktorá sa odohráva bez vyhrážania sa, bez násilia či bez donucovania k čomukoľvek. To je skutočný liberalizmus. Potrebujeme zodpovedných štátnikov. Nenechajme sa myliť kazateľstvom falošnej multikultúrnosti. Aj imigrácia bez asimilácie je iba kolonizácia – nič iné. Preto právom očakávame, že tí, ktorí majú záujem do Európy prísť a žiť v nej, začlenia sa do nej medzi naše národy a prijmú naše spôsoby. Musíme obnoviť národnú jednotu a solidaritu. Musíme obnoviť dôstojnosť samých seba. Naši rodičia, učitelia, profesori, by mali formovať tých, ktorí sú im zverení. Musíme odmietnuť taký kult „odbornosti“, ktorý sa tu formuje na úkor múdrosti, taktu a úsilia o kultúrny život.“

■ STOP POPULIZMU

Európania, ktorí za svoju vlastnú považujú Európu národov, by sa mali vzbúriť proti čoraz viac všadeprítomnému populizmu. Je potrebné neustále ukazovať, že ešte stále existujú alternatívy umelej a bezduchej solidarity, jednotného trhu, transnárodnej byrokracie a zábavných pozlátok. Alternatívou je predsa skutočná Európa.

„Vyzývame všetkých Európanov, aby sa k nám pridali a aby sme spolu odmietli utopickú fantáziu multikultúrneho sveta bez akýchkoľvek hraníc. Právom milujeme svoje domovské krajiny a chceme ich odovzdať našim deťom tak, ako my sme ich dostali od našich predkov. Žime spolu ako Európa krajín a národov. Obnovme spolu našu politickú národnú suverenu a dôstojnosť zdieľanej zodpovednosti za budúcnosť našej Európy.“

To je záverečný apel Parížskej výzvy európskych konzervatívcoov na ochranu jednej jedinej Európy ako symbolu nespochybniteľných civilizačných hodnôt.

Chrípková epidémia na Slovensku už zatvorila tristoosm zariadení

Dôležité je dbať na prevenciu

Eva SISKOVÁ – Foto: internet

V uplynulých dvoch storočiach ľudstvo zažilo nebezpečné formy chrípky, ktoré zniesli zo sveta milióny ľudských životov. Moderná medicína sa dokáže s chrípkou vyrovnávať, ale menšie formy epidémií neobchádzajú ani nás. Aj v týchto dňoch Slovenskom lomcuje chrípková epidémia. Najviac chorých zaznamenali lekári v Nitrianskom kraji, najmenej v Košickom. Najčastejšie ochoreli pätnásť- až devätnásťroční, po celom Slovensku zavreli viac ako tristo škôl. V niektorých krajoch dokonca pre epidémiu platí zákaz návštev v nemocniciach.

Ako sa pre náš týždenník vyjadril hlavný hygienik Úradu verejného zdravotníctva SR Mgr. RNDr. MUDr. Ján Mikas, PhD., situácia vrcholí, prípadne nadobudne ešte väčší rozmer. V časti severnej Európy sa chrípka objavuje v októbri a končí až v apríli nasledujúceho roka. Chrípkové ochorenia spôsobujú rôzne druhy vírusov chrípky. Najkontroverznejšou informáciou dnešných dní však je, že záujemcom o preventívne očkovanie proti chrípke podali lekári protilátku, proti ktorej je však aktuálny vírus chrípky rezistentný.

■ NOVÝ VÍRUS

Ako SNN informovala Mgr. Zuzana Drobová z komunikačného referátu Sekcie medzinárodných vzťahov a komunikácie Úradu verejného zdravotníctva SR, len v šiestom kalendárnom týždni bolo hlásených 99 792 akútnych respiračných ochorení. Chorobnosť v porovnaní s predchádzajúcim týždňom vzrástla o 8,3 percenta. Najúčinnějšíou prevenciou proti chrípke, ako aj priebehu chrípkových ochorení je očkovanie. Očkovacia látka pozostáva z antigénov víru-

Takmer stotisíc ochorení na virózy horných dýchacích ciest a na chrípku zložilo do postele aj mnoho školákov a v minulých dňoch zatvorilo brány na vyše tristo školských zariadeniach.

sov chrípky, ktoré určuje Svetová zdravotnícka organizácia (SZO). Väčšinou sú obsiahnuté tie vírusy chrípky, ktoré najviac cirkulovali v predchádzajúcej chrípkovej sezóne, pretože výroba očkovacích

látok proti chrípke trvá približne šesť mesiacov. Na chrípkovú sezónu 2017 – 2018 boli pre krajiny severnej pologule odporúčené očkovacie látky proti chrípke s antigénmi vírusov chrípky typu A(H1N1)pdm09, A(H3N2)/Hong Kong/2014 a B/Brisbane/60/2008 pre trivalentnú očkovaciu látku, ktorá sa najviac používa v európskych krajinách i v Slovenskej republike. Pre štvorvalentnú očkovaciu látku proti chrípke bol navyše odporúčený aj antigén vírusu chrípky typu B/Phuket/3073/2013, ktorú však používa menej krajín a v Slovenskej republike sa nepoužíva. Z doterajšej analýzy chrípkových vírusov môžeme vidieť, že vírus chrípky typu B/Brisbane/60/2008, ktorý je obsiahnutý v trivalentnej očkovacej látke, spôsobuje chrípkové ochorenia v krajinách Európy iba v minimálnej miere, zatiaľ čo vírus chrípky typu B/Phuket/3073/2013, ktorý v trivalentnej očkovacej látke nie je obsiahnutý, v tejto chrípkovej sezóne prevláda. Nejde však o nejaký nový druh vírusu chrípky typu B, ide o rovnaké typy vírusu chrípky typu B s mierne odlišnými genetickými vlastnosťami, pretože boli izolované na rôznych

miestach v rôznych rokoch. Napriek tomu sa očkovanie odporúča vďaka takzvanej skříženej imunite, ktorá pomáha znižovať závažnosť a čas trvania chrípkového ochorenia aj v prípade, že je spôsobený rovnakým typom vírusu chrípky s mierne odlišnými genetickými vlastnosťami. Napríklad túto sezónu sa šíri kmeň B/Phuket, ktorý v trojvalentnej vakcine nie je obsiahnutý, ale v štvorvalentnej vakcine áno.

U ľudí ide najmä o humánne vírusy chrípky typu A a B. Vírusy chrípky typu A sa delia na ďalšie subtypy, najčastejšie ide o vírusy chrípky typu A(H1N1) a A(H3N2). Vírusy chrípky typu B subtypy nemajú. Vírusy chrípky zvyknú mať vo svojom názve aj miesto, kde boli izolované, a rok, v ktorom boli izolované. Po celý rok sa sleduje ich cirkulácia v populácii na celom svete a podľa toho Svetová zdravotnícka organizácia určuje ich antigénne zastúpenie v očkovacích látkach. Dôležitá je v tomto prípade prevencia. Je opodstatnené zvýšiť príjem vitamínov i tekutín, trvaťi dostatok času na čerstvom vzduchu, vyhýbať sa miestam, kde je väčšie množstvo ľudí a len v nevyhnutných prípadoch navštevovať nemocničné zariadenia.

■ ŠKOLSKÁ MARÓDKA

Rezistencia aktuálne šíriaceho sa vírusu chrípky postihla viaceré slovenské školy. V rámci chrípkového ochorenia došlo k prerušeniu výchovno-vzdelávacieho procesu v šiestom kalendárnom týždni v tristo ôsmich výchovno-vzdelávacích zariadeniach: sto desiatich materských školách, sto sedemdesiatich štyroch základných školách a v dvadsiatich štyroch stredných školách.

Výstava Umeleckej besedy slovenskej Totum pro arte v Košiciach má nezvyčajný úspech

V kasárňach prenikavo prehovorili múzy

Michal SITNIK – Foto: archív UBS

Od staroveku si ľudstvo opakuje: Inter arma silent Musae, čo vo voľnom preklade znamená: Keď hovoria zbrane, mlčia múzy. Azda nikdy u nás nezaznela táto tragická antická axioma „zosurovenia a zdivočenia mravov“ vo vojnách tak naliehavo ako v texte pesničkára Karla Kryla po obsadení našej domoviny vojskami vierolomných spojencov v auguste 1968...

Za železnou oponou až koncentrákovo strážených teritórií predstavovali kasárne hrozivú masu železných maringotiek a zelených zupákových mozgov, explozívnu zónu odistených nebezpečenstiev a zneistených pacifistov. Zášahom Prozreteľnosti či šťastným riadením osudu sa niekdajšie armádne objekty v metropole východu – tie Válekove „gombiky na kožuchu šialenstva“ – ocitli na ponovembrovom „nežnom zamate“, na kostýmoch pouličných klaunov, verifikárov, komediantov a všelijakej inej kreatívnej chásky, čo sa rozhodla meniť kasárne na parky kultúry. A „tam hore“ na ich humanistickú šarádu prikývli. Keď sa Košice stali v roku 2013 Európske hlavné mesto kultúry, mali už v metropole východu premyslenú svoju Alfu (i omegu), kolisky na múzy zo zbrojných a z výstrojných skladov, svoj arzenál farebných nápadov – nápady na farby a iné pestré pestúnke pestvá.

■ BRAVO A UBS

Pružný a ústretový manažment K-13 Košických kultúrnych centier, teda aj Kasární/Kulturpark, ktorý sa neuzavrel do nabubrenej výlučnosti ako trebárs bratislavská Kunsthal s jednostranným stranením jednému

žánrovo obmedzenému druhu výtvarnej tvorby, ponúkol Umeleckej besede slovenskej (1921) – najstaršiemu umeleckému spolku na Slovensku, aby svoj výstavný projekt Totum pro arte predstavil v objekte, ktorý po vynachádzavom scivilizovaní kasárenského areálu architektom Irakli Eristavom a jeho ateliérom „zerozero“ nesie pomenovanie Bravo. Je to celkom výstižné, lebo za vydatenú architektonickú transformáciu získal tento Gruzinec, domestifikovaný v Šariši, a jeho prešovskí kolegovia a spolupracovníci cenu CEZAAR 2014 a tuším aj poctu Stavba roka.

■ ČARO PROFESIONALITY

Práve tieto kvality priestoru a jeho expozičná variabilita rozhodli, že predsedníctvo UBS túto lákavú možnosť s uspokojením prijalo. Reprezentatívnu kolekciu pre Košice pripravovalo s týmito vedomím, a aj keď aktuálnej kolektívnej prehliadke neurčilo tematickú homogenitu, zaiste naliehalo na medzinárodnú zostavu spolkovej základne, v ktorej sú aj Poliáci, Ukrajinci, Maďari, ba aj Holanďan a Ekvádorčan, aby na ňu vybrali to najlepšie, čo vzniklo v ich ateliéroch v posledných dvoch rokoch. Pravda, ešte aj to kriticky preosiali kurátorské dispozície PhDr. Marty Hučko-

vej a Mgr. Art. Slávky Semancovej. Pred takmer desiatimi rokmi prišla UBS do Východoslovenskej galérie v Košiciach s úspešnou kolektívnou výstavou Čaro imaginácie, ktorú jej významný čestný člen, aktuálne deväťdesiatročný zakladateľ Bienále ilustrácií Bratislava, emeritný prezident IBBY a iných inštitúcií UNESCO pre detskú knižnú kultúru a vzdelanie JUDr. Dušan Roll hodnotil slovami: „Obyvateľom Košíc i návštevníkom tento výstavný projekt priniesol presne to, čo sľuboval názov výstavy – čarovné stretnutie s imagináciou – jej rozmanitými, netušenými a prekvapujúcimi podobami.“

Poctivá, precízna organizačná príprava sa zúročila aj tentoraz. Rovnako aj starostlivá propagácia tohto výstavného podujatia, ktoré K-13 niekoľko týždňov pred vernisážou oznamovali v sociálnych sieťach zručne strihnutým šotom s výstižným sprievodným textom: „Do metropoly východu prináša UBS kolekciu diel so zreteľnou ambíciou doplniť doterajšie košické prezentácie o retrospektívu tvorby jej členov v profilovom výbere a v dôslednej kurátorskej koncepcii. Výstava ponúkne prehliadku diel zostavenú v chronologicky overenom a generačne štruktúrovanom celku.

Umelecká beseda slovenská (1921) – najstarší spolok profesionálnych umelcov na Slovensku – sa až do 15. marca prezentuje v košických Kasárňach/ Kulturparku výstavným projektom Totum pro arte, ktorý odborná verejnosť i náročné košické publikum hodnotia mimoriadne priaznivo.

Chce predstaviť štýlové a výrazové znaky výpovede tvorby hlavných osobností a predstaviteľov jednotlivých výtvarných prúdov UBS tak, ako vznikali v posledných dvoch-troch rokoch, jasne deklarujúc úsilie načrieť do zložitej problematiky vývinu slovenskej výtvarnej tvorby. Súčasne sa usiluje ukázať paralelnosť nášho a európskeho výtvarného pohybu, kryštalizáciu jednotlivých tendencií a prúdov v slovenskom umeleckom prostredí sústredených na pôde UBS, ako aj vznik, rast a formovanie osobitých výtvarných prejavov slovenského umenia v celom spektre žánrov a technik.“

■ DO DVESTO DIEL

Takto znie oficiálne hodnotenie usporiadateľskej ekipy. Treba k nemu

doplniť, že BRAVO až do 15. marca hostí osemdesiat umelcov, členov UBS, medzi nimi silnú zostavu Košičanov a východniarov, ktorí vytvorili pôsobivú expozíciu bezmála dvesto diel. To neoficiálne hodnotenie, tak trochu možno aj masírujúce sebavedomie Správnej rady spolku, malo podobu úprimných reakcií na vernisáži 20. januára, kde v návštevníkmi prepustených výstavných priestoroch viac ráz zaznelo, že v Košiciach už dávno nebola taká dobrá výstava. Jej pôsobivý kolorit tiež podporilo účinkovanie košických hudobníkov z orchestra ŠD Košice, suverénne kurátorské uvedenie, najmä však kvalita diel a ich aranžovanie, čo kvitovala aj početná košická kultúrna elita na čele s exprezidentom Rudolfom Schusterom.

Marek Perzyński: Piráti svetových morí, vydavateľstvo Perfekt, Bratislava 2018

Svetové dejiny morského gangsterstva

KNIH TÝŽDŇA

PIRÁTI SVETOVÝCH MORÍ

To nie je kniha len pre tých, čo sa v mladosti vzrušovali dobrodružnými plavbami objaviteľov nepoznaných svetov ohrozovaných búrkami, vlnobitím, nepredstaviteľnými útrapami ciest do neznáma a ešte aj hrôzostrašnými prepádmi divochov s dýkami v zuboch, čo sa vynárali z vln a hmiel. Nie sú to iba dramatické príbehy posádek obchodných lodí, ktoré naveky zmizli na dne oceánov alebo ich vlny vyhodili na breh s ľuďmi bez hláv a s podpalubím bez nákladu. Nie sú v nej len hrdinské príbehy námorníkov, ktorí pirátom vzdorovali a odvážili sa ich prenasledovať, pokiaľ na ich palubách zostal čo len jeden živý muž.

Istotne, kniha o pirátoch nemôže obísť takéto scény, zaznamenané už v bronzovej dobe, potom vo veku zámorských objavov, s rozkvetom v čase rozmachu diaľkových plavieb nákladných lodí. V novoveku sa pirátstvo stalo súčasťou boja za nezávislosť a dnes prerástlo až do financovania úsilia o moslimskú svetovládnu. Zároveň je to aj biblia o pirátstve ako „remesle“ v jeho tritisícročných a možno ešte starších dejinách; na Slovensku svojím spôsobom prvá a aj tým jedinečná. Prináša nielen údaje, ale aj živé príbehy jednej z najsurovejších ľudských činností, ktorú nemožno oddeliť od ľudských dejín. Nech to znie totiž akokoľvek surovo, pirátstvo bolo po stáročia súčasťou obchodu, zápasom o drobný podiel na zisku bohatých, teda bol to druh sociálneho boja o spravodlivejšiu deľbu darov zeme. A nielen v ponímaní pirátov. Muž z úplne opačnej strany básnik J. W. Goethe pred dvoma storočiami povedal: „Vojna, obchod a pirátstvo, to je jedna nerozdielna trojica.“

Nie je to román, len sa to číta ako román. Je to dejepis, ale neomráči vás rokmi, dátami, letopisom. Nie sme prímorská krajina, nemáme k téme tak blízko, tak sme si knihu požičali od susedov. Z poľštiny ju preložil Jaroslav Coplák. Bohatosť ilustrácií neprekvapí tých, čo už majú skúsenosť s vydavateľstvom Perfekt.

(jč)

NEKROLÓG

V stredu 7. februára 2018 sa rodina, priatelia i známi rozlúčili na bojníckom cintoríne s dlhoročným redaktorom, spravodajcom, komentátorom, priateľom, otcom a manželom Mariánom Ondášom, ktorý opustil tento svet vo veku šesťdesiatdeväť rokov. Smútiť majú prečo nielen spomenutí, ale aj Matica slovenská a Slovenské národné noviny.

Stíchol mikrofón Mariána ONDÁŠA

Priateľ a kolega, dlhoročný redaktor regionálneho vysielania Slovenského rozhlasu z Prievidze, národovec a vlastenec mal a má v histórii Matice výrazný podiel na poctivej a spravodlivej informácii – okrem iného o činnosti a aktivitách Matice slovenskej nielen v jej centre, orgánoch, ale v celom hornonitrianskom a žilinskom regióne. Treba mu aj takto vo chvíľach zármutku priznať neochvejnú ohotu dlhoročne sledovať matičný život a aktuálne spolu s nami (pisateľ týchto riadkov ako jeho partner a hovorca MS) operatívne informovať Slovensko a všetkých poslucháčov Slovenského rozhlasu, čitateľov Slovenských národných novín, regionálnych médií v čase po roku 1990 prakticky za takmer štvrtstoročie. Treba pripomenúť aj to, že najmä Maroš Ondáš v regióne a redaktor SR Michal Tvarožek (samozrejme popri mnohých iných kolegoch a priateľoch) v redakcii spravodajstva v Bratislave si zaslúžia epiteton ornans – boli ozajstné ikony matičného rozhlasového spravodajstva takmer za vyše dve desaťročia prínosnej práce. Škoda, že Marošovi môžeme už len poďakovať, prejavíť uznanie v náručí Stvoriteľa a z diaľky zeme mu vyslať veľmi známu a príjemnú slohu zo starej slovenskej piesne: „Kamaráti, bratia, po jednom sa tratia, jeden išiel k Bohu, druhý pôjde zajtra...“ Za všetkých priateľov, kamarátov a spolupracovníkov

Stanislav BAJANÍK

HUMORESKA

Nedávno ma prikvačila choroba, ktorá sa okrem iného prejavuje aj nechutenstvom. Mimo chodu, tuším nepoznám chorobu, ktorá by sa prejavovala chuťou do jedla, pravda, s výnimkou bulímie, ale to je na dlhšie rozprávanie. Skrátka, pátral som v podvedomí aj v nadvedomí, načo mám chuť a... nič! Ani kaviár, ani ustrice, o šampanskom nevraviac. Ba ani poctivý masťný chlieb s cibulou moje chute nerozvášnil. Tak som aspoň začal o jedle rozmýšľať. Ako prvé mi prišlo na um príslovie: Sýty hladnému neverí. Jednoduchou logickou operáciou som dostal

nasledujúcu verziu: Hladný sýtemu verí. Zdá sa vám tento výrok čudný, ak nie priam hlúpy? Tak si ho transponujte trebárs na parlamentné voľby.

Niekoľko situácií, keď sýty hladnému neverí

Koľkokrát ste uverili, a ako to napokon dopadlo? A uveríte znova. Lebo príslovie nepustí a ďalšie navyše hovorí: Sľuby sa sľubujú... No, a sýti s vami ako vždy vypečú, keďže vám hladným neveria. Ale držme sa jedla, varenia a podobných milých vecí. Naši predkovia napríklad vravievali: Čo sa doma navarí, to sa aj doma zje. Aj v tomto

prípade sa dá príslovie modifikovať. Doma zjete to, čo si navaríte vo vlastnej kuchyni. Ak vám niekto poza chrbát vašu kuchyňu predá, márne budete vyvárať.

Väčšiu časť toho, čo ukuchíte, si logicky vezme majiteľ kuchyne. Keď už sme pri kuchtení. Ešte nedávno boli časy, keď sa na televíznych obrazovkách varilo jedna radosť. Našinec mal z toho pocit, že naše viac či menej známe celebrity ani iné nerobia, len sa zvrávajú v kuchyni a pripravujú rače klepietka na oleji z panenských bukvic. Kto

nevaril, ten ako keby ani neexistoval. Teraz je to o niečo vyváženejšie. Varia najmä „moje mamy“, a to zásadne lepšie ako tie druhé mamy. Je pri tom zhon,

také príslovie: Z peknej misky, keď je prázdna, sa nenaješ. Stačí si pozrieť rôzne súťaže krásy a hneď táto ľudová múdrosť dostáva ďalší rozmer. Nehovoriac o poučení, že žiadna kaša sa neje taká horúca, ako sa varí. Veď čím iným sa riadia naši politici, keď prepukne voľjaká kauza? Ostáva ešte pripomenúť si jeden z najslávnejších slovenských gastronomických citátov, ktorý v kritickej chvíli vyriekol Jurko Jánošík, a ten znie: Keď ste si ma upiekli, tak si ma aj zjedzte! Veru, páni milého Jurka zjedli, a ako hovorí vyššie citované príslovie – sýti páni hladnej chudobe neveria.

Marek DANKO

Slovenský štátnik Milan HODŽA bol veľkým mužom v medzivojnovnej politike Projektoval federáciu stredoeurópskych krajín

Ivan MRVA – Foto: archív SNN

„Beda národu, ktorý si nectí pamiatku svojich veľkých mužov. Národ taký, opovrhujúc sám sebou, nezasluhuje, aby bol vážený od iných. A akože ctia národy pamiatku svojich vynikajúcich osobností? Staváním pomníkov a vydávaním životopisov živia spomienku na nich...“ Tieto večne platné slová vyriekol predseda Slovenskej národnej strany Michal Mudroň pri odhalení pamätnej tabule na rodnom dome Michala Miloslava Hodžu v septembri 1911. Aby sme naplnili Mudroňov odkaz, aspoň v krátkosti si spomeňme na ďalšieho nositeľa priezviska Hodža – na politika, štátnika, publicistu a národného buditeľa Milana HODŽU, keďže práve uplynulo stoštyridsať rokov od jeho narodenia.

Milan HODŽA (vpravo) ako politický pragmatik prikyvoval centralistickým tendenciám Prahy, aj preto sa v roku 1935 stal ministerským predsedom ČSR. Na snímke s prezidentom E. Benešom pri prehliadke čestnej stráže na Hradčanoch.

Milan HODŽA, verný slovenskému porekadlu: Miluj doďaleka, ale zeň sa zblizka, sa v roku 1911 oženil s Irenou Pivkovou, tiež zo Sučian – zo svojho rodiska –, a mal s ňou v manželstve dve dcéry a syna Fedora, pre ktorého bol politickým vzorom.

Otec Milana Hodžu Andrej Hodža pôsobil ako evanjelický kňaz v Sučanoch a bol mladším bratom Michala Miloslava Hodžu. Aj on patril k osvedčeným národovcom a za revolúcie 1848/1849 si užil väzenia a v nasledujúcich rokoch ako uvedomelý Slováčik prikorá i prenasledovania. Keď mal Andrej Hodža už takmer päťdesiatdvať rokov, jeho druhej žene Klementine Plechovej sa prvého februára 1878 narodil syn, ktorému pri krste dali pekné a v tých časoch ešte zriedkavé juhoslovanské meno Milan. Sučianski starci mu predpovedali výnimočnosť, keďže sa narodil po trinásťročnom bezdetnom manželstve dosť starým rodičom. Predpoveď sa začala už o dve desaťročia naplňať...

Milan Hodža strávil detstvo v rodnom Sučanoch, no keď v roku 1888 stratil otca, odišiel na štúdiá najprv do Banskej Bystrice, tu sa naučil po maďarsky, potom do Šopronu, kde sa zdokonalil v nemčine, a stredoškolské štúdiá skončil v sedmohradskom Sibiu. Tu si dokonale osvojil rumunský jazyk. Po maturite začal v Budapešti študovať právo, ale univerzitu nedokončil. Jazykové znalosti, vysoká inteligencia a horúce srdce národovca ho priam predurčili, aby sa sotva dvadsaťročný zapojil do politického zápasu – najprv žurnalistickým a publicistickým perom a potom aj ako aktívny politik.

■ KRITICKÉ PERO

V roku 1903 v Budapešti založil a viedol Slovenský týždenník, ktorý sa popri ľudových novinách stal najpopulárnejším slovenským periodikom s nákladom vyše štrnásťtisíc výtlačkov, kým martin-ských Národných novín sa v tom čase tlačilo len tisíc exemplárov. Vynikajúci žurnalistický štýl, ostré pero a smelé nastoľovanie najbolestnejších slovenských problémov na stránkach urobili Hodžov Týždenník neobyčajne populárnym.

Dobre poznal príčiny bied slovenského ľudu a hľadal možnosti ich odstránenia, propagoval nielen spolkové družstvá, ale dokonca

navrhoval, aby Židia boli vystá-hovaní na samosprávne územie, kde budú žiť sami zo seba, a nie z mozoľov slovenského ľudu. Dva-krát získal poslanecký mandát, v roku 1905 a potom i v predčas-ných voľbách 1906 ho zvolili za poslancu v slovensko-srbskom volebnom obvode Kulpín vo Vojvodine na Dolnej zemi. Práva Slovákov i vojvodinských Srbov neobjacne obhajoval aj v jame levovej – v budapeštianskom sneme. Keď po černojskej masakre v októbri 1907 interpeľoval ministra vnútra Júliusa Andrásiho, ušlo sa mu od poslaneckých kolegov množstvo nadávok aj hrozieb. Nechýbalo ani vyzvanie na súboj. Ale ani medzi národnou inteligenciou nemal na ružiach ustlané. Jedni mu závideli úspechy, prekážal im Hodžov mladý vek a nekonformné, aj vlastné rady karhajúce pero.

Následník cisárskeho trónu František Ferdinand si ho vybral za poradcu v národnostných záležitostiach, spoločne s rumunským panovníkovým dôverníkom Alexandrom Vaida Voevodom študovali etnické hranice a pripravovali prebudovanie monarchie na národnostnom základe. Sarajevský atentát v júni 1914 navždy pochoval tieto plány a urýchlil príchod vojny. Ešte tri roky pred jej začiatkom sa Milan Hodža oženil. Verný slovenskému prislovu: „Miluj doďaleka, ale zeň sa zblizka,“ uzavrel v roku 1911 sobáš s Irenou Pivkovou zo Sučian, absolventkou bratislavského učiteľského ústavu. V manželstve sa narodili dve dcéry a syn Fedor, ktorý sa usiloval kráčať v otcových stopách, no chýbala mu jeho charisma i politický inštinkt.

■ V PRAŽSKOM ZÁPRAHU

Po vypuknutí prvej svetovej vojny Hodžu na niekoľko dní zavreli ako známeho pansláva do vojenského väzenia, po prepustení sa stal šéfom vojenského cenzorského úradu pre Chorváty a trvalo sa zdržiaval vo Viedni, kde s českými politikmi projektoval nové štátne usporiadanie, zároveň udržiaval dobré vzťahy s rakúskou i maďar-

skou politickou elitou. Patril síce k signatárom Deklarácie slovenského národa, no svojvoľnými zásahmi do pôvodného textu ešte pred vytlačení tento základný dokument na vznik spoločného štátu pozmenil v neprospech našej národnej budúcnosti, a tým ho fakticky zneplatnil. Ťažko obhajiteľným krokom však získal vďačnosť pražských centralistov, ktorým navyše vyšiel v ústrety aj rozsiahlym dielom Česko-slovenský rozkol, kde spochybnil samobytnosť slovenského národa i jazyka. V národných kruhoch vyvolala kniha rozpaky i rozhorčenie. Umožnila však autorovi odštartovať závideniahodnú kariéru v medzivojnovnej republike. V rokoch 1920 – 1929 zastával pozície ministra poľnohospodárstva, školstva a viedol ministerstvo pre zjednotenie zákonov. Hodžovi spolujazdci pražského politického autobusu, vedného prezidentom Masarykom, ho pasovali za „apoštola československého zjednotenia a agrárnej solidarity“.

■ OBRATNÝ PRAGMATIK

Osvedčil sa ako pragmatický politik, teda nebol človekom pevných zásad. V úsilí získať politické body sa veľmi obratne podľa potreby prispôboval. Ešte za monarchie chvilu koketoval s Ľudovou i Národnou stranou, potom istý čas ťahal za jeden povraz s realistami a hlasistami, zároveň staval na následníka trónu, no angažoval sa aj v agrárnom hnutí. Za centralistického Česko-Slovenska patril ku kritikom autonomistických snáh, usiloval sa ich otupiť regionalizmom, nie veľmi oduševnene hlásal československú národnú jednotu. Jeho vnútorné presvedčenie však bolo v rozpore s oficiálnou doktrínou a v súkromí zostal verný odkazu hodžovského rodu.

Medzi Slovámi mal povest salónneho autonomistu, a aj keď často rečnil po česky a oficiálne prikyvoval téze o československej národnej jednote, Slovákov nikdy neprestal považovať za samobytný národ. Následkom politických intríg

vychádzajúcich z pražského hradu, lebo Masarykovi prekážal Hodžov vzostup, sa jeho ministerská kariéra prerušila. Vo februári 1929 podal demisiu z funkcie ministra školstva. Naďalej však hral kľúčovú rolu vo vedení agrárnej strany, ktorá bola najsilnejšia v štáte, a pri rôznych príležitostiach sa potvrdilo, že je rešpektovaný opozičnými slovenskými politikmi a udržiava si značnú popularitu aj medzi slovenským ľuďom. A tak od roku 1932 sedel v kresle ministra poľnohospodárstva, potom krátko riadil zahraničnú službu a v rámci veľkých rošád po odstúpení Masaryka z prezidentskej funkcie sa na jeseň v roku 1935 stal ministerským predsedom Česko-Slovenska.

■ V TANDEME S BENEŠOM

Spoločne s Benešom sa usilovali riešiť prehlbujúcu sa krízu republiky, najmä národnostné problémy. Zároveň v priestore od Baltu po Egejské more presadzoval federáciu stredoeurópskych štátov, aby spoločne čelili bolševizmu a nacizmu. Jeho bystré koncepcie a veľká dávka politickej predvídavosti narazili na nepochopenie. Ani v osobe prezidenta „budovateľa“ – ako sa Beneš nechal dekorovať, nenašiel partnera na realizáciu svojich politických konštrukcií.

Keď Milan Hodža prvého februára 1938 slávil šesťdesiatiny, všetky noviny zaplavili oslavné a pochvalné články, ba brožúrky o prvom slovenskom predsedovi vlády vychádzali aj v zahraničí. Málokto by sa bol nazdal, že o niekoľko mesiacov nastane súmrak jeho politickej kariéry. Následkom zmätkov počas sudetskej krízy 22. septembra 1938 podal Hodža demisiu. Po prijatí mnichovskej zmluvy a odstúpení pohraničia Nemecku nevidel perspektívu ďalšieho účinkovania v okyptenom Česko-Slovensku a odišiel do zahraničia. Tu sa konečne oslobodil od ideológie centralizmu a chiméry československej národnej jednoty, keďže v emigrácii sa neprideľovali ministerské fotely...

Keď vypukla druhá svetová vojna, pokúsil sa opäť politicky

Milan HODŽA aj keď podporoval oficiálnu doktrínu predvojnového štátu a netlieskal autonomistickým snahám na Slovensku, odkazu hodžovského rodu sa nechcel spreneveriť a hľadal pre Slovensko dôstojné miesto v Európe.

aktivizovať, spolu so Štefanom Osuským vypracoval memorandum o federalizácii nového Česko-Slovenska a v januári 1940 v Paríži založil zahraničnú Slovenskú národnú radu. Nechal sa však počuť, že ani on by nekonal inak ako Tiso v Berlíne a Bratislave 13. a 14. marca 1939, čím vlastne schválil vznik Slovenského štátu. Tak sa definitívne odpísal u Beneša, napokon bol nútený opustiť aj Veľkú Britániu a presídlil sa do USA. Tu propagoval svoj projekt Zväzu stredoeurópskych národov, ktorým sa malo vyriešiť geopolitické oslabenie strednej Európy. Výsledky druhej svetovej vojny však Hodžovu víziu zabezpečenia nezávislosti menších národov uprostred kontinentu odložili na neurčito.

■ INTRIGY ZA HROB

Ďaleko od vlasti na brehu Mexického zálivu v mestečku Clear Water na Floride sa 27. júna 1944 skončila životná púť veľkého Slováka, politika a štátnika Milana Hodžu. Pol roka trvalo, kým sa jeho pozostalým podarilo vybaviť, aby ho pochovali aspoň medzi krajanmi na českom cintoríne v Chicagu. Benešove intrigy siahali až za hrob, aj keď Hodžov syn Fedor bol už členom londýnskej Štátnej rady. Slovenskí politici i ľudové masy si Hodžu napriek rôznym pokleskom a konjunkturalizmu neprestali ctíť. Ba i jeho veľký politický konkurent Andrej Hlinka ležiac už smrteľnej posteli v auguste 1938 zašeptal: „Odkážte Milankovi, že som ho mal rád...“ Mladí členovia Hlinkovej strany, ktorí sa snažili zachytiť posledné slová otca národa, boli trochu sklamaní, že patrili jeho politickému protivníkovi z posledných dvoch dekád. Aj Hodža, vtedy ešte vo funkcii ministerského predsedu, sa usiloval prísť do Ružomberka, aby naposledy objal svojho druhu z mladosti. Zvláštny vlak už stál pripravený na pražskej stanici. Vrcholila však sudetská kríza a naliehavé povinnosti Hodžovi cestu znemožnili... Vzájomný postoj dvoch politických súperov by azda mohol byť vzorom súčasným slovenským politikom.

Až v roku 2002 Hodžove pozostatky previezli vládnym špeciálom do vlasti a uložili ich na národnom cintoríne v Martine. V tom čase sa o ňom veľa hovorilo a písalo. Keďže Slovensko naháňalo čas o členstvo v EÚ, Hodža poslužil našim europopagandistom. Prípomínali ho ako vzor liberála, veľkého Európana, aj keď každý Slováčik už je aj Európan. Pomaly sa na neho zabudlo, a aj keď prvého februára 2018 uplynulo stoštyridsať rokov od jeho narodenia, spomienka na „veľkého Európana“ sa z našich médií akosi vytratila. Rozhlas práve v tento deň v relácii Dobré ráno ani jedinou vetou Hodžu nespomenul. Vyše dve hodiny tu riešili základný slovenský problém: „Čo by ste si so sebou zobrali na cestu na Mars?“ Že ich v tej „rozhlasovo-televiznej dvojbodke“ hanba nefakkuje!

Matičari budú tento rok hospodáriť s dvoma miliónmi eur V Prešove rokoval výbor Matice slovenskej

Pavol JAVORSKÝ – Foto: (mrs)

Rozpočet Matice slovenskej (MS) na aktuálny rok 2018, návrh Štatútu okresných rád MS, informácia o možnosti odkúpenia garáží na pozemku Domu MS v Štúrove, plán práce a informácia o stave Slovákov žijúcich na juhu boli hlavnými témami rokovania výboru Matice slovenskej 17. februára v budove Prešovskej univerzity.

Vedenie Matice na rokovaní Výboru MS na Prešovskej univerzite: M. Nemeč (sprava), Š. Martinkovič a M. Gešper počas príhovoru prodekanke.

Matičari schválili rozpočet ustanovizne na rok 2018 na úrovni dvoch miliónov korún. Avšak valorizovaný nebol v podstate za posledných 15 rokov.

Na úvod prítomných matičiarov privítala prodekanke Prešovskej univerzity M. Kášová. Pripomenula prepojenia medzi ustanovizňou a Prešovskou univerzitou, ktorá bola založená len v roku 1997. Napriek tomu sa medzi oboma inštitúciami objavili prieniky spolupráce.

■ MALÝ DEFICIT

Najdôležitejším bodom rokovania výboru MS bolo schválenie rozpočtu na rok 2018, ktorý predložil správca MS Maroš Smolec.

„Návrh považujem za dočasný na prvý polrok tohto roka. Šetrenie na mnohých úrovniach Matice, oblastné strediská nevynímajúc, je dôvodom napnutého začiatku roka, keď ešte nemá Matica možnosť čerpať štátnu dotáciu a celú svoju činnosť financuje z neštátnych zdrojov. Dotácia prichádza na prelome februára a marca a následne sa situácia stabilizuje. Napriek tomu je nutné, aby sa rozpočet zo strany štátu navýšil. Slovenské hospodárstvo dosahuje dobré čísla.

Už dva roky za sebou sa navyšuje minimálna mzda, a tým tlak na zvyšovanie plátov plošne. Matica však nie je firma – negeneruje zisky, a preto je výška príjmov na úrovni dva milióny eur už nedostačujúca,“ uviedol na úvod rokovania správca MS. Predložil návrh rozpočtu, v ktorom výdavky dosahujú 1,934 a príjmy 1,947 tisíce eur. Deficit bol navrhnutý na úrovni trinásťtisíc eur a vykrytý bude zo zostatku z minulých rokov. Prvý podpredseda MS M. Hanuska však navrhol, aby

sa deficit navýšil o päťtisíc eur kvôli výrobe medailí MS, ktoré dostávajú zaslúžili matičari, ale aj významné slovenské osobnosti. Výbor s tým súhlasil. V diskusii vystúpil R. Michelko, ktorý uviedol, že rozpočet na úrovni dva milióny eur mala Matica už v roku 2000 a odvtedy sa nijako nevalorizoval. J. Božik ho doplnil, že takáto situácia je neudržateľná a Matica má skutočne nízku štátnu pomoc, čo môže spôsobiť aj jej vážne finančné problémy, ak sa nezvyší. V diskusii vystúpili viacerí predstavitelia domov MS a oblastných stredísk MS a kritizovali tridsaťpercentné zníženie výdavkov na ich prevádzku. Správca M. Smolec dôvodil, že šetrenie musí naďalej pokračovať, lebo finančných zdrojov je nedostatok. Bude žiadať ministerstvo kultúry o prehodnotenie stanovenej dotácie na úrovni 1,5 milióna eura.

■ NOVÝ ŠTATÚT

Predseda MS M. Gešper následne predložil nový Štatút okresných rád, ktorý vymedzuje kompetencie tohto matičného orgánu. Informoval o zámere odkúpiť garáže v areáli Domu MS v Štúrove za dvadsaťsedemtisíc eur, ak sa na to nájdú zdroje, ktoré momentálne Matica nemá. Informoval o svojich úvodných aktivitách počas prvých štyroch dní nového vedenia Matice. Členovia výboru jeho materiály jednohlasne podporili. Rovnako ako aj zvolenie nových členov do orgánov tlačiarne Neografia, a. s. – podpredsedov MS M. Hanusku a M. Nemca.

Matica a Úrad komisára pre deti o spolupráci v oblasti detských práv

Podnetné rozhovory o národnej budúcnosti

Informačné ústredie MS, Foto: archív MS

Spoločnú reč v téme práv dieťaťa našli predseda Matice slovenskej Marián Gešper a komisárka pre deti Viera Tomanová. Počas nedávneho stretnutia sa zhodli na tom, že deťom ako budúcnosti národa je potrebné venovať väčšiu pozornosť a ochraňovať ich, najmä pokiaľ ide o tie najzraniteľnejšie.

Šéf Matice slovenskej považuje rozhovor za podnetný. „Výchova detí a mládeže je jednou z úloh Matice slovenskej, preto som veľmi rád, že som sa s komisárkou Vierou Tomanovou stretol a dohodli sme sa na spolupráci, a to napríklad v publikačnej činnosti či v upo-

Marián Gešper v rozhovore s komisárkou detí V. Tomanovou.

zorňovaní na tieto vážne témy aj v matičných periodikách. Je potrebné rozpracovať ďalšie úlohy, ktoré sme načrtli, a stretnúť sa čo najskôr, aby sme mohli upresniť už konkrétne kroky,“ uviedol Marián Gešper.

Komisárka pre deti ocenila proaktívny prístup ustanovizne, ako aj návrhy na spoluprácu, ktoré v koneč-

nom dôsledku pomôžu slovenským deťom doma i v zahraničí, a teda budúcnosti celého národa. V súvislosti s práve prebiehajúcimi procesmi vo vnútri inštitúcie sa vyjadrila v pozitívnom duchu.

„Vysoko pozitívne hodnotím súčasných mladých ľudí, ktorí sa ujali Matice. Myslím si, že Matica si to zaslúži. Slovensko si zaslúži, aby Matica znovu ožila a mala svoj cveng v povedomí našich ľudí,“ povedala V. Tomanová na stretnutí s predsedom M. Gešperom.

Matica slovenská má bohaté skúsenosti s prácou s deťmi a mládežou po celom Slovensku. Zapája ich do kultúrnych i tvorivých aktivít a podporuje v nich národné, konzervatívne a demokratické hodnoty. V rámci svojej pôsobnosti chce rozvinúť spoluprácu aj s ďalšími štátnymi inštitúciami s podobnými zameraním.

Kráľovná romanci zavítala do Rožnavy

Lubomíra CHROMČÍKOVÁ, predsedníčka MO MS v Rožňave

Rožňavský KnihArt pre-vádzkovateľky Tatiány Krškovej z Revúcej na Námestí baníkov v Rožňave sa prispením riaditeľky Domu Matice slovenskej v Rožňave Zlatky Halkovej premenil v minulých dňoch na útulný priestor pre milovníkov pekného slova a čítania ako takého, ktoré im svojou prítomnosťou sprostredkovala jedna z najúspešnejších slovenských spisovateľiek Jana Pronská. Spisovateľka pochádza z Gelnice a s rodinou žije v Nálepkove, kde aj tvorí. Od roka 2008, keď vyšiel

Milovníci pekného slova a dobrej literatúry v Rožňave sa vďaka matičnej funkcionárke Zlatke Halkovej stretli na besede s úspešnou spisovateľkou Janou PRONSKOU z Gelnice.

jej prvý historicko-romantický román Zlatníková chovanica, napísala ďalších štrnásť kníh. Kráľovná romanci, ako Pronská zvyknú označovať, sa v súťaži Pantha Rhei Awards Slovenská spisovateľka roka umiestnila spomedzi sto prihlásených literátok na treťom mieste. Rožňavskému publiku milo, vtipne a bezprostredne odhalila nielen svoje tvorivé prístupy, podnety na písanie aj pozadie vzniku jej najnovšej, už sedemnásťtej knihy, ale prezradila i mnoho zo svojho súkromia. Následnú autogramiádu s autorkou, spoločné fotografovanie s jednotlivými účastníkmi besedy umočovala silne emotívna hudba v podaní muzikoterapeuta pána Dušana Zatrocha z Gemerskej Polomy.

Aspoň niekoľkými riadkami by som sa chcel poďakovať kolektívu Slovenských národných novín za zverejnenie článku o našej matičnej akcii venovanej rodákovi Mons. Františkovi Jozefovi Fugovi z Vinného pri príležitosti 30. výročia od jeho úmrtia v SNN č. 4.

Rok 2018 je rokom slovenskej štátnosti a kultúrneho dedičstva. MO MS Vinné chce sa zapojiť do aktivít s tým spojených, participovať

na obecných podujatiach, a tak prispieť svojím vkladom k tvorbe a rozvoju miestnej a regionálnej kultúry. Pravdaže, potom aj do budúcnosti

Ad. Spomínali na autora našej vlajky, SNN č. 4/2018

Hrdosť na nášho rodáka

JUDr. Tibor HLAVÁČ, PhD.

prostredníctvom našich novín sponzorovať matičnú činnosť a tým naplniť poslanie a základné ciele Matice slovenskej.

prostredníctvom našich novín sponzorovať matičnú činnosť a tým naplniť poslanie a základné ciele Matice slovenskej.

MATIČNÉ DEPEŠE

Návrat ku koreňom

Matica slovenská, Odbor Mladej Matice v Nitre a tamojší Dom MS s ďalšími spoluorganizátormi pozývajú v sobotu 24. februára o 15. h na premiéru popularizačného divadelného predstavenia autorov Róberta Žilíka a Rudolfa Jurenku Návrat k našim koreňom, ktoré popularizačnou formou približuje život našich predkov. Hudobnú a tanečnú časť približia Rodol'ubert igris a Folklórny súbor Zbor a scénický šerm zoskupenie Bojar Nitra. Súčasťou premiéry bude aj tradičný remeselný jarmok.

Fašiang sa už stratil v popole

Na posledný fašiangový víkend pripravili matičari v Čiernom Balogu spoločne s obecnou samosprávou a folklórnou skupinou Kýchera už tradičný 23. ročník trojdňového folklórneho festivalu Už sa fašiang kráti. V hlavnom programe počas soboty sa popri predstavovaní folklórnych súborov súťažia v rezaní dreva a príprave najchutnejších trhancov, pochôdzkach po jednotlivých častiach obce pod názvom Bursovníci idú, uskutočnil jarmok remeselníkov a domáca zabijska. Tanečníkom, muzikantom a spevákom patril aj večerný program v dome kultúry a po jeho skončení taneční majstri lákali záujemcov do školy tanca, aby boli „odborne“ pripravení na roztopaše fašiangovej zábavy. Nedeľu si pre seba vyarendovali Heligonkari a festival vyvrcholil galaprogramom s názvom Povedali naši vaším, v ktorom účinkovali Univerzitný folklórny súbor Mladost' z Banskej Bystrice a folklórna skupina Brezinky z Polomky.

Žarnovická ponosa

Po iné roky sme na týchto miestach informovali aj o vydatenom fašiangovom sprievode matičných organizátorov v Žarnovici. Tentoraz odtiaľ neprišli dobré správy, lebo ich úsilie o práve veselie pred Popolcovou stredou pokazilo mimoriadne zlé počasie. Fašiangujúcich síce neodradilo, ale zreteľne menej bolo tých, čo ich prišli povzbudiť a potešiť sa s vystúpením deťureniec z Prvosienky, Prameniačok aj hudobníkov zo Župkova. Až pripravené lekvárové šišky, občerstvenie aj odmeny pre najvydarenejšie masky pod strechou kultúrneho domu dali na nepohodu zabudnúť. Takže podľa zabezpečenia prítomných fašiangových pestvá budú v Žarnovici pokračovať aj o rok.

Novomeského literárna Nitra

Spoločnosť Ladislava Novomeského spolu s partnermi vyhlasujú IX. ročník literárnej súťaže pre mladých autorov, ktorí žijú alebo pôsobia na území Nitrianskeho samosprávneho kraja. Svoje literárne vlohy môžu prezentovať podľa propozícií súťaže na stránke SLN Nitra <http://slnnr.flm.sk/2018/01/16/104/> aj mladí tvorcovia poézie a prózy, ktorí v tomto regióne študujú či pracujú. Súťaž je tematicky voľná a neanonymná a môže sa na nej zúčastniť každý autor s prácami, ktoré ešte neboli publikované. Uzávierka súťaže je 30. apríla 2018.

(se)

OČAMI MATIČIARA

Domnievam sa, že Matica slovenská sa v súčasnosti nachádza na akejsi pomyselnéj križovatke. Má tak azda možno poslednú šancu presvedčiť širokú verejnosť o tom, že jej právom patrí dôstojné miesto v dnešnej modernej, lenže veľakrát skomercializovanej dobe 21. storočia. Pred časom sa v tomto duchu vyjadril aj súčasný minister kultúry SR.

Prelomové
matické obdobie

Možno konštatovať, že prelomové matické obdobie sa začalo valným zhromaždením MS, ktoré sa konalo v novembri minulého roka v Liptovskom Mikuláši. Som nesmierne rád, že v našej ustanovizni dostáva na presadzovanie svojich nápadov a myšlienok čoraz väčší priestor práve mladá a stredná generácia. Podľa môjho názoru však netreba zabúdať najmä na skúsenosti staršej generácie maticiarov. Iba vzájomnou spoluprácou, toleranciou a porozumením medzi maticiami sa môže Matici dariť aj v budúcnosti.

Samozrejme, v inštitúcii je aj dnes ešte veľa problémov, ktoré bude treba v krátkom čase riešiť. Pre mňa ako maticiar-keho funkcionára, ktorý vyrástol z členskej základne, súčasná Matica slovenská stojí najmä na existencii a podpore členskej základne, maticných domov a MO MS v daných regiónoch. Miestne odbory by sa podľa mojej mienky mali aj naďalej významnou mierou podporovať. Pre ústredie MS by sa mali stať prioritou pozornosti, keďže boli, sú a aj budú jej základným pilierom. Myslím si tiež, že pre budúcnosť MO MS v regiónoch je priam nevyhnutné, aby sa aj naďalej každý rok postupnými krokmi zvyšovali finančné prostriedky pre miestnu a regionálnu kultúru MS. Teší ma, že si túto prioritu osvojilo aj súčasné vedenie MS, ktoré sa touto problematikou zaoberá.

Treba si však zároveň uvedomiť, že bez dobrého fungovania Neografie, a. s., a jej príspevku do maticného rozpočtu, ale aj stabilnej či vyššej dotácie z MK SR to veru v krátkej budúcnosti nepôjde. Je preto iba na nás maticiaroch či kontroverzné témy, minulosť necháme na historikov a naozaj dokážeme presvedčiť svoju každodennou prácou samotnú verejnosť, médiá či MK SR o tom, že súčasná MS si zaslúži omnoho viac, a to nielen finančnú podporu, ale najmä lepšie postavenie v spoločnosti. Držme si teda všetci palce, nedelme sa a budme súdržní. Iba takýmto spôsobom sa nám to môže podariť.

Rastislav ZACHER,
člen výboru MS, riaditeľ
D MS v Spišskej Novej Vsi

Delegácia Matice slovenskej navštívila v Záhrebe sesterskú srbskú Maticu

Prínos k rozšíreniu vzájomnej spolupráce

Dragan SURMIĆ – Foto: Mirko SVJETKO, MH

Po nedávnom pobyte predstaviteľov Matice chorvátskej na Slovensku bola v minulých dňoch na recipročnej pracovnej ceste v Chorvátsku delegácia Matice slovenskej, ktorú viedol predseda dozorného výboru MS JUDr. Štefan Martinkovič. Medzi slovenskými maticiami bol riaditeľ maticného Slovenského historického ústavu doc. Ivan Mrva, tajomník MS Dr. Viliam Komora a Viera Šipková, starostka obce Veselé, ktoré je rodiskom prvého predsedu Matice slovenskej biskupa Štefana Moysesa.

Vedúci slovenskej delegácie JUDr. Štefan MARTINKOVIČ ako predseda dozorného výboru MS predstavil chorváckym hosťom právne postavenie našej ustanovizne v spoločnosti.

V Záhrebe slovenských hostí prijal predseda Matice chorvátskej, významný slavista a jazykovedec akademik Stjepan Damjanovič so svojimi najbližšími spolupracovníkmi – podpredsedom MCH Stjepanom Sučićom, literátom a všestranným kulturológom profesorom Alojzom Jembrihom, významným chorváckym historikom, a docentkou Zrinkou Stričevićovou Kovačevićovou,

poprednou prekladateľkou aj zo slovenského jazyka. Prítomní boli ďalší významní chorvácki maticári, vedci, pedagógovia a odborníci z rôznych oblastí, s ktorými sa slovenskí maticári stretávali a rokovali niekoľko dní a spoločne sa zúčastnili aj na konferencii k výročiu narodenia biskupa Š. Moysesa. Starostka V. Šipková, ktorá vyvíja veľké úsilie, aby bola pamiatka na tohto veľkého muža nášho národa

v obci Veselé dôstojne zachovaná a sprítomnená, informovala o úsilí a krokoch miestnej samosprávy, aby sa Veselé stalo významným centrom a akýmsi pamätníkom na spoluzakladateľa a prvého predsedu Matice slovenskej, ale aj profesora filozofie a gréčtiny na kráľovskej akadémii v Záhrebe.

Počas vlašajšieho pobytu vedenia Matice chorvátskej na Slovensku bola podpísaná aj zmluva o spolupráci medzi našimi Maticami. Terajší pobyt je akýmsi vstupom na jej realizáciu. V Záhrebe sa už konkretizovali kultúrne podujatia – či už folklórne, iné hudobné, ale i divadelné, tiež prekladanie našej tvorby do chorváčtiny a opačne, pričom úplne konkrétna je možnosť prekladu histórie Slovákov a Slovenska napríklad od maticného historika doc. Ivana Mrvu. Ďalej sa otvárajú možnosti uverejňovania prác chorváckych odborníkov v slovenských pohľadoch či našich odborníkov v ich podobnom časopise Kolo, ako i v ďalších periodikách. Možnosť je veľa, preto môžeme vysloviť nádej, že kontakty a spolupráca sa budú ďalej prehĺbovať na prospech oboch našich národov.

Poznávajme sa v Štitniku

Text a foto: Janka VRANOVÁ

Maticári v starobyľom Štitniku ďalej rozvíjajú prvotnú myšlienku podujatí nazvaných Poznávajme sa. Na prvom tohtoročnom stretnutí koncom januára predstavili spoluobčanom Martinu Belányiovú, ktorá sa vo svojom voľnom čase venuje maľovaniu, kresleniu a inej výtvarnej činnosti. V jej obrazoch dominuje inšpirujúca gemerská príroda, historické námety, ale aj prostí ľudia a ich práca. Vernisáž otvorili speváčky zo zboru ECAV s novou kaplán-

Mladé výtvarníčke blahoželá k výstave starosta Štitníka.

kou Mgr. Janou Ilčískovou, báseň predniesol gymnazista Adam Molnár a na záver programu zaznela maticná pieseň Kto za pravdu hori. Spoznali sme teda novú kaplánku, činnosť spevokolu, vzťah mladého gymnazistu k poézii, ale najmä krásne obrazy mladej ženy, matky dvoch dcér, kvetnárky... Práve s úmyslom potešiť a povzbudiť iných vystavila svoju doterajšiu tvorbu v zasadačke radnice v Štitniku, kde si ju možno pozrieť do konca mesiaca.

Navždy zostane v spomienkach

Genovéva HORVÁTHOVÁ, predsedníčka MO MS v Čakajovciach

Oduševneného národovca, ľudového umelca Štefana LAHUČKÉHO poznali nielen spoluobčania v Čakajovciach, ale aj široké okolie. Aj keď sa už pobral na večnosť, živá a prítomná zostane spomienka na tohto nevšedného človeka a tvorcu. Veď obyvatelia obce, ale aj jej návštevníci denne prechádzajú okolo jeho výnimočného diela – Panteónu slovenských dejateľov, ktorý vybudoval. Je tiež autorom biblického výjavu z Olivovej hory pred Kostolom sv. Kataríny Alexandrijskej v Čakajovciach a viacerých sôch sv. Urbana

vo viniciach v Dražovciach, ale aj inde. Popri plastikách vyrezával z dreva na objednávku obci tiež reliéfy našich vzácných národovcov. K jeho dielam patrí i socha prezidenta prvej Slovenskej republiky Dr. Jozefa Tisa v životnej veľkosti, ktorá je jediná na Slovensku. Štefan Lahučký najviac bude chýbať vo folklórnom súbore Maticári, ktorého bol dlhoročným členom. Práve v tomto roku by sme spoločne oslávili dvadsiate výročie jeho založenia. Bohužiaľ, týchto osláv sa už nedožil. Veríme však, že sa bude na ne pozeráť aspoň z neba.

Život a dielo ľudového umelca Štefana LAHUČKÉHO sa v týchto dňoch uzavrelo.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Legendárna postava zbojníckeho kapitána Juraja Jánošíka z Terchovej inšpiruje a priťahuje prinajmenšom od čias slovenského romantizmu. V tomto roku opäť máme príležitosť pripomínať si ho častejšie. V treťom čísle SNN sme sa vás, vážení čitatelia, pýtali, akú príležitosť nám ponúkla história, aby sme si zas pripomenuli tohto hrdného chlapca.

Správna odpoveď: začiatkom roka 1818 uplynulo 330 rokov od narodenia Juraja Jánošíka. Za pohotovú a presnú odpoveď odmeníme Helenu Horníkovú, Dolné Lovčice; Viliama Stankaya, Lučenec; Nikolu Ilieva, Nitra.

V aktuálnom čísle prinášame pohľad historika na inú veľkú slovenskú osobnosť – tentoraz na medzivojnového politika Milana Hodžu. **Napište nám, akú najvyššiu funkciu v spoločnom štáte Slovákov a Čechov zastával tento obratný a rešpektovaný politik.**

Svoje odpovede posielajte do redakcie našej administrátorky Lubicí Rišiaňovej do konca februára.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

24. februára

– osobnosť slovenskej poézie, literárny vedec a prekladateľ Viliam Turčány má deväťdesiat rokov; je autorom pätnástich básnických zbierok, desiatich závažných literárno-vedných diel, s archeológom J. Vladárom pripravil nádhernú knihu Venuše slovenského praveku, súčasťou nášho zlatého fondu sú preklady Petrarca, Michelangela, Ovídia, Danteho a i.

25. februára

– v Kalinčiakovke sa pred sto päťdesiatimi rokmi narodil náš najvýznamnejší národohospodár univ. prof. Imrich Karvaš (1903 – 1981), v roku 1938 minister priemyslu a obchodu, v prvej SR generálny guvernér Slovenskej národnej banky; hospodársky zabezpečil SNP, za čo ho Nemci poslali do koncentráku, po vojne ho komunisti obžalovali z vymyslenej špioňaže a už takmer slepej ho uväznili

– pred sedemdesiatimi rokmi prezident E. Beneš podľahol nátlaku K. Gottwalda, prijal demisiu ministrov demokratických strán a podpísal menovacie dekréty ním navrhovaných ministrov; začal sa tzv. Víťazný február

26. februára

– stopäť rokov od narodenia vysokoškolského pedagóga maliara a ilustrátora Fedora Klímáčka (1913 – 1975)

– polstoročie, čo generál Šejna ušiel na Západ; zistilo sa, že sa už roky obohacoval z výnosov Vojenských lesov, vonku sa stal agentom CIA

27. februára

– štyridsaťpäť rokov, čo sa v roku 1973 na Majstrovstvách sveta v Bratislave rozlúčil s krasokorčuľiarstvom Ondrej Nepela; urobil to najlepším spôsobom: obhájil titul majstra sveta

28. februára

– tristo dvadsaťpäť rokov od narodenia Andreja Hermannu, lekára a prírodovedca (1693 – 1764), spolupracovníka Mateja Bela, ktorý vykonal prvú vedeckú analýzu prameňov minerálnych vôd na Slovensku

– pred dvesto deväťdesiatimi rokmi sa narodil Jozef Bencúr (1728 – 1784), osvietený spisovateľ a pedagóg, autor geograficko-historických a právnických diel; na návrh Viedenskej akadémie vied mu Mária Terézia udelila najvyššie vyznamenanie

– prozaik Július Balco osláví sedemdesiat tvorivých rokov; pripomeňme si jeho prózy Husle s labutím krkom, Ležoviská, Cestujúci ta a späť, Diabla trofej, Kľatba žltých ruží, aj bohatú tvorbu pre deti; jeho prózy vyšli v nemčine, ruštine, ukrajinčine, arabčine, po chorvátsky i po poľsky

1. marca

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi (1923) na letisku v bratislavských Vajnorochoch pristálo prvé dopravné lietadlo pravidelnej linky Praha – Bratislava

2. marca

– stošesťdesiatpäť rokov (1853), čo cisár František Jozef I. vydal zákon o vlastníctve pôdy, čím získali milióny roľníkov v monarchii (osemdesiat percent všetkého obyvateľstva, donedávna nevoľníci) práva na vlastníctvo rolí, lúk a lesov

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.